

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014-2020

ZMAPOVÁNÍ TRADIČNÍCH ŘEMESEL V ČESKO-NĚMECKÉM POHRANIČÍ

Část - české území

Zpracovatel:

Mariánskoláze sko, o.p.s.
T i Sekery 157
353 01 T i Sekery

Datum vyhotovení: říjen 2016

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obsah

ÚVOD.....	3
KRAJKÁ STVÍ.....	5
ZPRACOVÁNÍ K fiE.....	19
OBUVNICTVÍ.....	19
RUKAVI KÁ STVÍ.....	21
BRANÁ STVÍ, EMENÁ STVÍ A SEDLÁ STVÍ.....	21
TESA STVÍ.....	42
TRUHLÁ STVÍ.....	49
KOVÁ STVÍ.....	62
EZBÁ STVÍ/ BETLÉMÁ STVÍ.....	82
SHRNUTÍ.....	95

ÚVOD

řemesla bývala v minulosti nutnou součástí života a vycházela z potřeb lidí. V té době řemeslných výrobků sloužila jejich užitivost k obživě a obstarání základních potřeb. Proto na každém statku musel být kovář, truhlář, tesař, kolář, sedlář. Buď tato řemesla uměl sám statkář, nebo musel řemeslníky zajistit jiným způsobem. K tomu, aby mohl statkář obdělávat pole, potřeboval koně, případně u chudších voly. Kovář vyráběl podkovy, různé zemědělské nářadí (radlice, kosy, lopaty, rýče, motyky apod.), řemeslné nástroje nebo flezné prvky křeskových strojů. Z kůže se vyráběla sedla, stroje pro koně a dobytek, na výrobě povozů spolupracoval truhlář, kovář, kolář. A tak by bylo možné pokračovat dále.

řesko-německé pohraničí je velmi specifické svými přírodními podmínkami. Zemědělským plodinám se zde moc nedařilo, byl to velmi chudý kraj. Oblast Krušnohoří se potýkala také s problémem nedostatku pracovních příležitostí, zejména po úpadku hornictví v 17. století. Následkem toho byla velmi nízká životní úroveň místního obyvatelstva, které si muselo hledat nové zdroje obživy. Proto v tomto pohraničním regionu postupně vznikala celá řada domácích rukodělných výrobků a řemeslností, některé i velmi specifických. Bylo to například kování krajek, výroba dřevěných hraček, líc, hudebních nástrojů, hřebíků, péřek a prýmků, šití punoch a rukavic, výroba knoflíků, kartáčů a eben. V té době tyto výrobky zanikly během 19. století s nástupem tovární velkovýroby, ale některé, jako například krajkářství nebo rukavičkářství, se transformovaly z ruční na strojovou výrobu.¹

řemesla, která dnes označujeme jako tradiční, vznikla tedy především jako nutnost zabezpečit řemeslníkovi svoji vlastní potřebu nebo obživu. Specifický regionální ráz dával výrobkům použitý materiál, který byl v dané oblasti nejdostupnější, nebo používané tradiční technologie, která byla lety osvědčená jako neefektivnější a byla předávána z generace na generaci. Ale i v rámci tradičních řemesel docházelo vlivem civilizačního vývoje k určitému procesu modernizace technologických postupů z důvodu zefektivnění výroby. Proto jsme se i my snažili v rámci mapování řemesel v německo-saském pohraničí zjistit, do jaké míry je možné inovovat řemeslo a používané technologie, abychom stále mohli výsledný produkt považovat za tradiční.

Tento dokument popisuje celkem šest vybraných řemesel tradičních spojených s pohraničním německo-saským regionem. U každého řemesla je krátký úvod popisující historický vývoj řemesla a jeho tradici

---

¹ SOKOLOVSKO Časopis obyvatel a přátel Sokolovka, č. 1/2010, Článek „Zaniklé domácí výroby v Krušných horách – 1., Stanislav Bucharovič

v regionu. Stejně jako v minulosti jsou v současnosti rozhovory s aktivními řemeslníky, kteří se popisovanému řemeslu věnují a snaží se o udržení jeho tradice. V rámci rozhovorů odpovídali na následujících **10 otázek**, které byly pro všechny řemeslníky stejné:

1. Aktuální kontakt.
2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil/a (vyučení, rodinná tradice, jiné)?
3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?
4. Na jaké výrobky se v rámci svého řemesla specializujete?
5. Jaké používáte nástroje a materiály?
6. Používáte tradiční vzory, a odkud pocházejí?
7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?
8. Co z výrobků uvedeného považujete za typické pro region?
9. Jakým je Vaše řemeslo tradiční? (dle názoru řemeslníka)
10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Jak jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Tento dokument díky tomu může porovnávat různé pojetí řemesla a subjektivní pohled řemeslníků, především na otázky spojené s problematikou tradice, tradičních materiálů a metod. Snahou bylo vytvořit dokument mapující aktuální situaci v oblasti tradičních řemesel, nikoliv čistě teoretický popis dané oblasti.

KRAJKÁ STVÍ

Pali kování krajek bylo v minulosti nejvýznamnější domácí výrobou západního Krušnohoří a důležitým zdrojem obživy zdejších obyvatel. Tradici pali kování v Krušnohoří zavedla již v 16. století Barbara Uttmann z Annabergu a je považována za zakladatelku krušnohorské krajky. Ta byla manželkou uhlobarona a snažila se o zlepšení sociální situace chudých obyvatel Krušnohoří. Nechala se inspirovat belgickou krajkou, kterou jí manžel vozil z cest jako dárek, a povolala krajkařku, která měla využití místní fleny krajkářství. Tak byla založena první paličkářská škola v Annabergu. Začátkem 17. století se v Annabergu pravidelně každé úterý konaly paličkářské trhy, na kterých ukazovaly paličkářky své umění.¹ Původně bylo pali kování krajek zaměřeno pouze pro fleny, ale s úpadkem hornictví se do pali kování museli zapojit i muži a dříve pali kování krajek se stalo hlavním zdrojem příjmu domácností. Životní úroveň obyvatel byla často zcela závislá na poptávce po krajkách. Domácnosti krajkařek a krajkařů obcházel obchodník (faktor) a dodával jim nit nebo hedvábní spolu se vzorníky, podle kterých vyráběly krajku na zakázku.

V roce 1806 byl ve Vídni založen Vzorový ústav pro výrobu krajek, kam bylo vysláno i 32 dívek z Karlovarska. Po absolvování dvouletého kurzu se staly odbornými učitelkami pali kování krajek. První paličkářské školy v Krušnohoří byly zřízeny roku 1813 v Kraslicích, Jáchymově a Lokti. Později jejich počet vzrostl až na 15. Postupně ale tyto školy zanikly, a tím sešlo i z výroby krajek podle klasických bruselských vzorů.

19. století a zavedení strojové výroby krajek znamenalo snížení poptávky po rukodělném pali kování. Na poklesu poptávky se nepodepsalo jen zavedení strojové výroby, ale i skutečnost, že místní paličkáři zůstali pozadu za požadavky trhu. Paličkáři kovali podle starých vzorů, používali nekvalitní materiál, nezvyšovali svoji odbornost a málo přihlíželi k moderním trendům. To znamenalo až zřízení státních vzorkových dílen (učňovských škol) v Perninku, Bohním Daru, Nejdku, Rudné, Přebuzi, Krásné Lípě, Kraslicích, Oloví, Jindřichovicích a Krajkově. Díky nim se kvalita krušnohorské krajky výrazně zvýšila a dohnala světové výrobky. Bohužel tyto školy narážely na odpor místních soukromých paličkářských podnikatelů, kteří se jakýchkoliv novinek obávali z důvodu ohrožení jejich vlastních zisků.

K nejvýznamnějším paličkářským firmám na Nejdku patřil podnik Antona Gottschalda založený r. 1750 v Jelení. Firma přesídlila v roce 1846 do Nejdka s novým jménem šNejdecká továrna na krajky Anton

¹ Marcela Slavíková, osobní rozhovor

Gottschaldö. Firma měla stálé nákupní místo v Přebuzi, ve 20. letech 20. století jí dodávalo zboží přes 3000 krajčáček a její výrobky dosahovaly vysokých kvalit. Bohužel další vývoj událostí 20. století měl nepříznivé dopady na krušnohorské krajčáctví. Nejprve to byla 1. světová válka, během níž přišel úpadek krajky, následovalo krátké ovlivnění výroby charakteristické snahou o udržení a zvyšování kvality krušnohorské krajky. Po 2. světové válce domácí výroba krajek postupně zanikala a s odsunem německých obyvatel odešlo i velké množství krajčáček a tradice téměř zanikla. Udržela se pouze strojová velkovýroba krušnohorských krajek v závodech Krajské Kraslice.¹

Pro paličkování potřebuje krajčáčka podušku (**herduli**), která bývá v tvářině válcovitá. Je možné použít i plochou nebo kruhovitou herduli, ale válcovitá je nejpraktičtější, protože umožňuje paličkovat krajku libovolné délky. Herdule musí být dostatečně napřavená pilinami, eventuálně senem nebo slámou, aby byla dostatečně pevná. Krajka vzniká v tvářině z více vláken najednou, jednoduší vzory z alespoň osmi nití, složitější vzory i z několika desítek. Při paličkování se nitě vzájemně proházejí, krouží, uzlují, obtáčí a proplétají. Vzor se formuje pomocí přehrádek, které se zapichují po každém prohození nití. Vzájemným přehazováním paliček, správným utahováním nití a formováním pomocí přehrádek vzniká krajka. **Paličky** jsou nejlépe dřevěné, měly by být hladké a lehké, aby se s nimi dobře pracovalo. Jako vzor se používá tzv. **podvinek**, což je náčrt vzoru na tvrdém papíře, na kterém je vyznačen tvar a místa, kam se zabodávají přehrádky.²

Řemeslník: skupina žen ze spolku Krušnohorská krajka – krajčářství

Následujícího dotazování se zúčastnilo celkem 6 žen z Kraslic, které se pravidelně setkávají ke společnému paličkování a dalším aktivitám souvisejícím s textilní výrobou, kromě toho pořádají i různé výstavy. Hlavní organizátorkou je paní doktorka Záhejská, která toto setkání umožnila a zprostředkovala. Proto je u odpovědi na první otázku uveden její kontakt. Samotný spolek Krušnohorská krajka má sídlo v Karlových Varech a sdružuje krajčářky z celých západních Čech. Mezi jeho aktivity patří i pořádání

¹ SOKOLOVSKO Časopis obyvatel a přátel Sokolovka, č. 2/2010, Článek „Zaniklé domácí výroby v Krušných horách – 2., Stanislav Bucharovič

² Krušnohorská paličkovaná krajka - L. Zubačová, Krušnohorský luft 12/2012, 1-2/2013, dostupné z: <http://kvmuz.cz/public/data/upload/krusnohorska-krajka-l-zubacova-krsnohorsky-luft.pdf>

r zných tematických zájezdů a akcí (Krajká ské symposium ve Valašském Meziříčí, výstava ve Vamberku apod.)

1. Kontakt

MUDr. Dana Záhejská

Telefon: +420 602 953 997

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučila?

Pali ká i se své řemeslo naučila buď od svých známých, p vodních pali ká ek z Kraslicka, sami doma z r zných dostupných materiálů nebo v kurzech. Kurzy pali kování pořádá Vzdělávací spolek umleckých řemesel v Praze a po jejich absolvování a splnění daných podmínek je možné získat i certifikát.

lenky spolku Krušnohorská krajka se nevěnují jen pali kování, ale také hákují, pletou nebo se zabývají technikou patchworku. Pletení a hákování se pak naučily v tánínou od svých babiček.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

řeny, které se v rámci spolku Krušnohorská krajka pravidelně scházejí v Kraslicích, vykonávají své řemeslo různě dlouhou dobu – od 1,5 měsíce až po 16 let. Nejdéle, a to od roku 2000, se pali kování věnuje právě paní doktorka Záhejská a dodává, že se každý měsíc ke spolku kdykoliv připojí a zde se pali kování naučí.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Hlavní činností je pali kování a s tím souvisí i výrobky, na které se řeny specializují. Jsou to tedy pali kované krajky v různých podobách (šperky, hračky, vánoční ozdoby apod.)

Dále vyrábí patchworkové, hákované nebo pletené výrobky.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Materiál: nit, příze, látky.

Nástroje: herdule se stojánkem, paličky, háčky, lunek, frivolitkový lunek, špendlíky, jehlice, šicí stroj.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Používané tradiční vzory pochází především z Přebuzi (v Přebuzi byla v roce 1904 otevřena paličká škola), z Jelení, Krajkové a Rotavy. Krajka má v Krušnohoří svoji dlouholetou tradici, dříve přes zimu paličkovaly téměř všechny rodiny, aby byly schopny se uflivit. Dá se říci, že každá rodina měla svůj originální vzor, který se předával z generace na generaci. Zároveň ale dělali i vzory tzv. na objednávku velkých zprostředkovatelů a distributorů (většinou z Nejdku). Dříve se paličkovaly velké ubrusy a závěsy (pro export), deky, límce, manžety a vsadky na povlečení, ale dnešní doba si fládá jiné využití krajky (viz otázka 10.)

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Paličkování, ruční a strojové řezání, háčkování, pletení.

Pracovní postup u paličkování je stejný, liší se především použitým vzorem, který od sebe odlišuje jednotlivé krajčářské oblasti.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Krajka má v regionu dlouholetou tradici a poátky krajčářství v česko-saském pohoří se datují až do 16. století. Každá rodina byla na paličkování existencí závislá, a jak je již uvedeno u otázky 6., existovaly krajčářské, někdy dokonce i rodinné, tradiční vzory.

Ostatní techniky, které používají členky spolku Krušnohorská krajka, jako je pletení, háčkování nebo řezání, jsou obecné a nedá se o nich říci, že by byly pro region typické.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Výrobou krajek a použitím tradičních vzorů z regionu.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

V současné době se prosazuje jiné použití ručně paličkových krajek, než jak tomu bylo v minulosti. Dnes již nikdo do moderního bytu nechce krajčářské deky nebo ubrusy, ale do popředí zájmu se dostávají paličkové perky, různé aplikace na oděvy nebo tašky, ozdoby na stromek nebo obrázky.

Krajká ky pravidelně pořádají výstavy Kru-nohorské krajky nebo se účastní se svými výrobky i dalších akcí:

- Vánoční výstava, Kraslice (pořádá spolek Kru-nohorská krajka)
- Výstava kru-nohorského pali kování (Karlovy Vary)
- etnbářské a krajkářské symposium v Abertamech
- Vánoční jarmark v Nejdku, jehož součástí je i výstava o krajkářce sem vnučí své výrobky, které se zde prodávají, a výteček z nich jde na charitativní účely

Další možnosti uplatnění nabízí Vzdělávací spolek uměleckých řemesel z Prahy, který pravidelně pořádá setkání, kde se sejdou krajkářky z celé republiky a společně pracují na jednom společném tématu. Z jednotlivých částí pak vznikají celé výrobky (závěsy, šaty apod.), které následně putují po pohlídkách a výstavách v rámci celé Evropy, ale i Japonska, Austrálie a Kanady. Vzdělávací spolek uměleckých řemesel v Praze má akreditaci pro rekvalifikaci v oboru pali kovaná krajka, šitá krajka, ruční tkaní, zpracování textilií a drátování.

Krajkářky mají možnost účastnit se i kongresu, který pořádá mezinárodní krajkářská organizace OIDFA. Ta sdružuje 80 států a kongres pořádá jednou za dva roky, vždy v jiné zemi. V Praze se konal tento kongres v roce 2004, takže pali káři ze spolku Kru-nohorská krajka bohužel další pražský kongres již zřejmě nezafíří.

Pro ilustraci uvádíme práce pali káři ze setkání spolku Kru-nohorská krajka v Kraslicích:

Obrázek 1: Ukázky paličkování

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 2: Ukázky paličkování

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 3: Háčkování a pletení

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Řemeslník: Marcela Slavíková - krajkářství

1. Kontakt

Adresa: Hornická 1595, 356 01 Sokolov

Telefon: +420 739 323 268

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučila?

Špocházím z Plzeňského kraje, ve kterém se pali kování v bec nevyskytovalo. Jinak by moje maminka určitě pali kovala. Zabývala se vyříváním podle vlastních vzorů, bílým vyříváním, tzv. kroufkováním, vytvořila několik krajů a rozsáhlou kostelní pokrývku. Těhotná a modelovala klobouky. Dala si také vyrobit nábytek v chodském slohu a podle vzorů z plzeňského a domaflického muzea jej omalovala. Z jejího pozůstatku mám několik dřevěných malovaných talířů. Zeměla bohůfel velmi mladá, ve 36 letech. Já jsem byla pětiletá, na maminku si skoro nepamatuji a nic jsem se od ní nemohla naučit. Druhá matka fládně ruční práce nedělala a také mne k nim nevedla. Teprve na druhém stupni základní školy jsem se začala o ruční práce více zajímat a brzy jsem zvládla háčkování, pletení i šití. Vyřívat jsem začala až jako učitelka, když jsem učitelkou povýšila výukou nového pedagoga. Byla jsem až překvapena, jak se mi práce dařila, a mé výrobky se lidem v mém okolí líbily.

V době jsem, ale technika pali kování existuje, ale nevím, jak vlastně vypadá.

V roce 1956 jsem nastoupila do školy ve Svatavě u Sokolova, ale s pali kování jsem se zde nesetkala. V tomto kraji nicméně byly tisíce pali kárek na obou stranách Krušných hor, na německé i české. Pali kování se zde rozšířilo od 16. století.

V roce 1966 jsme koupili rekreační domek v obci Přebuz na hřebenu Krušných hor. V každém přebuzském okně visely nahoře krátké pali kované záclonky. V obci žilo i po vysídlení sudetských Němců nejméně 12 pali kárek, všechny byly Němky. Ale všechny svou dovednost tajily, aby se přístě hované české nedozvěděly a nic po nich nechtěly. Až v roce 1999 jsem zbylé pali kárky sezvala, ledy se prolomily a v roce 2000 jsme uspořádaly výstavu. Pali kárky otevřely své poklady a hlavně vznikly dobré vztahy.

Pali kování je německá kultura, a proto nebylo za minulého režimu propagováno. Teprve po listopadu 1989 se šroztrhl pytel. V roce 1992 jsem byla upozorněna na kurz pali kování, který vedla rychtářka obce Baránek, paní Blanka Srbová. Pracovaly jsme od února do května. Poté jsem pracovala doma, vyřívala

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

jsem poznatky ze své postupně stále bohatší zásoby literatury, ale cítila jsem, že se mé dovednosti tolik nerozvíjejí a nemám se s kým poradit a o koho se opírat.

Až v roce 2000 se vytvořil krajský klub v DDM, od poloviny roku 2002 jsem klub vedla až do roku 2007. V klubu bylo v té době 22 členů. Pak se v DDM zhoršily podmínky, zejména se výrazně zvýšilo náklady, takže vedení klubu nebyla spokojena a uvažovala o ukončení členství. Proto jsem vyutila nabídku Agentury osobní asistence pro seniory a zdravotně postižené, abychom zdarma pali kovaly v jejím sídle. Odešlo nás 12 členů a agentura je nyní víceméně symbolicky v provozu.

Přesvědčily jsme se o tom, že společná práce je velmi prospěšná. Porovnáváme a hodnotíme své výrobky, předvádíme neznámé postupy. Přinášíme nové vzory, předáváme si informace, kde získat nit, pendlíky, tuffidlo atd.

V Praze se konají v květnu a listopadu trhy vědeckých prací. Tam je možno získat vědomosti, od vzorů, nití, paliček až po rámečky na vyrobené krajky. Při své první návštěvě na trhu jsem utratila téměř 1 tisíce korun. Prodejce a vystavovatel je zde plně spokojen.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Paličkuji od roku 1992, kdy jsem absolvovala kurs paní Srbové. Začala jsem rok před odchodem do důchodu. Od roku 2000 paličkuji ve skupině a od roku 2002 skupinu paličkující vedu.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Žkusily jsme paliťkovat podle vodních vzorů, deky a límečky, ale postupně jsme od nich upustily, nebo se nepatrně udržují. Celá naše skupina paliťkuje nové vzory, ať už práce plošné, které se například mohou zarámovat, nebo prostorové, které se zavěšují do okna, například v tvíky i na vánoční stromek apod. Dále pracujeme na dekoracích na oděvy, které se skládají z několika částí a vytvoří se z nich květiny.

Členky klubu jsou všechny zručné, pracují samostatně a vzory si volí samy.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Oproti jiným ručním pracím má paliťkování nevýhodu, neboť je zapotřebí mnoho pomůcek: válec zvaný herdule, palička, pendlíky, nit, nůžky, háček, stojánek, tuffidlo a také samotný vzor, který se paliťkuje, nazývá se v hantýrce podvinek. Používáme nit, které jsou běžně dostupné, ať už kováčské a vyřezávací píly, bavlněné nebo lněné, alounické nit, zlaté a stříbrné nit, papírový provázek, drátek do okrajů, korálky a

další v cí. Krajku je-t na válci a na -pendlíkách tuflíme tuflidlem a pak rychle su-íme fénem, aby -pendlíky nezrezav ly. Po úplném zaschnutí a vyndání -pendlík je dílo hotové.õ

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

šTradi ní vzory jsme získaly od karlovarské pali ká ky Marie Vránové, které pátrala v archivech v Karlových Varech a Abertamech. A koli do roku 1945 byly v regionu stovky pali ká ek, na-la paní Vránová sotva t i desítky podvink .

Nové vzory získáváme z asopis , nákupem, vým nou s n meckými pali ká kami, na r zných trzích v echách i v N mecku a také z internetu.

Za nejlep-í povaŕuji autorské vzorky zku-ených a renomovaných autor jako jsou Iva Pro-ková, Ivana Domanjová, Anna Halíková, Mil a Eremiá-ová, Sv tlana Pavlí ková, Zden k Dolefal i v Dánsku flijící Jana Nováková. Zvlá-t si cením Slováka Ví azoslava Mi-íka, který vydal výbornou u ebnici a dokonalou metodickou p ílohu s celým balíkem podvink a vytvo il mimo jiné i p esné názvosloví.õ

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

šVýroba krajky má dané techniky podobné tkaní:

- Plátňová vazba pláténko
- P lpárová vazba polohod
- P dice - plo-né výpln
- Dále: etízek, pikolka, aflura, pavou ek, hv zdi ka, lístek, tvere ek, reti ela a dal-í.

Proplétáním pár , k ífiením a p ekládáním nití vzniká krajka, p i emfl kařdá ada se musí ukon it -pendlíkem. V-e je tedy výlu n ru ní práce a kařdý konkrétní výrobek je originál. To samoz ejm nemusí vřdy platit o podvinku (vzoru).

Podvinek se p ipíchne na herduli a musí se p ekrýt igelitem, aby se neu-pinil od tuflidla. Na hotovou krajku se je-t na herduli naná-í tuflidlo -t tcem nebo houbi kou, rychle vysu-í fénem a na záv r je nutné je-t krajku vydrbat kartá kem od zbytk tuflidla.õ

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

ŠV oblasti Krušných hor bylo ufl za Rakouska-Uherska zalofeno n kolik desítek pali ká ských –kol, které podporoval stát a musely je provozovat obce a hradit s výukou spojené náklady (otop apod.) Vyu ovalo se ve –kole, v hospod i na fa e.

Výuka probíhala odpoledne a ve er, dne–ním pohledem to byl vlastn kurz, vyu ovala státem ur ená odborná pali ká ka. Vyu ené fleny a dívky pracovaly podomácku a dostávaly zakázky od firem. Organizaci obstarával tzv. faktor, ten dodal nit a vzory a poté vykoupil hotové práce a odm nu stanovil podle kvality. Vytvá ely se p edev–ím pásové krajky o –í ce 3 ó 5 cm, dlouhé n kolik metr dle objednávky, okolky k ubrus m, vlofkky do pol–tá , vitráfkky do oken, líme ky, manflety, p ehozy p es l fiko a podobn . Doba byla p íznivá pro krajku stolní, pokojovou, prádlovou, od vní i kostelní (okraje klerik a komflí).

Pali kovaná krajka se –patn udrfluje, sráflí se, musí se –krobit a opatrn tvarovat, ztrácí p vodní hustotu a vzhled. Hodn záleflelo na kvalit materiálu, pouflívaly se len a hedvábí, ty byly z ejm stálej–í a odoln j–í. Dnes ufl je u krajek nepouflíváme a nenajdeme.

Na Kraslicku pali kovali i muffi a také kreslili i vlastní vzory, trochu zjednodu–ené ve srovnání t eba se slovenskou krajkou, nap . de ky ze sedmi pár .

Na–e známá pali ká ka z P ebuzi se nau ila de ky, líme ky, za svobodna t eba upali kovala šde kuõ o pr m ru 150 cm. Nikdy ji nepouflila. Ukázala ji afl na n kolika výstavách od roku 2000. Nakonec ji zakoupilo karlovarské muzeum. Její matka prý um la jen jeden vzor a vyráb la pásovou krajku na metry, na výd lek.õ

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

ŠDnes tvo íme výrobky nového typu starou tradi ní technikou. Pouflíváme také barevné nit , cofl by staré pali ká ky nep ipustily. Uznávaly jen bílou a běflovou. Také pracujeme s tenkými nit mi. D íve se pouflívaly silné nit , které se na okrajích zalomily a nemusely se –krobit.

Nicmén nabádám fleny v na–em klubu, aby to s barvami nep ehán ly a u autorských vzor se drflely navrflené barevnosti. Lehce m fle vzniknout ký . Naopak volné pole p sobnosti mají t eba plo–ná velikono ní vají ka.

Neocenitelný dar dostala moje známá pali ká ka od staré paní v Kraslicích, a sice p vodní stojánek, sice notn om-elý, ale stále použitelný. Třikovný místní truhlář ud lal n kolik kopií a jednu jsem získala i já. Stojánek s oto nou deskou a ty mi op rkami na herduli má optimální vý-ku a sklon pracovní desky, které jsou prov ené staletími a tisíci krajká ek. Ná- známý zru ný pán v Sokolov jich pro ná- klub a dal-í známé vyrobil jifi nejmén dvacet.õ

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

šPro fleny v Kru-ných horách bylo pali kování obfiivou, ale pro mnohé také ozdobou fiivota. Dnes by se pali kováním z ejm nikdo neuffivil. Pro nás se stalo pali kování nejen zálibou, ale posedlostí, asi jako je pro n které mufl fotbal. Každý nový vzor je objevem a výzvou. Na-e výrobky jsou dekorativního typu, a ufl jako obrázek, záv sná ozdoba nebo kv t na -atech. Jsou krásným a vzácným dárkem pro toho, kdo ru ní práci rozumí a umí ji ocenit.

Na-e okolí je zaplaveno ký em, od hra ek po od vy. Sami cítíme, flé mnohé, ím p etékají obchody, jifi nechceme. Jaký dárek m flé být vzácn j-í nefl práce na-ich rukou?õ

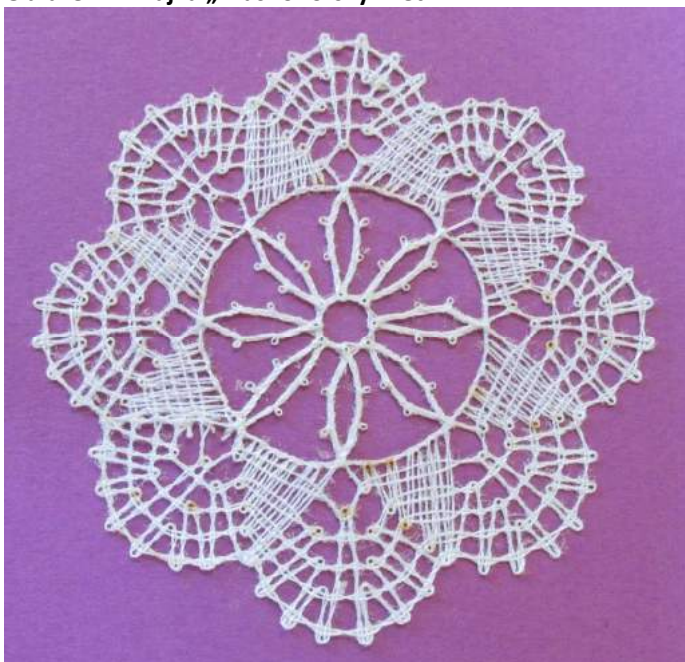
Dal-í mořností, jak prezentovat své výrobky, jsou pro krajká ky výstavy. Paní Slavíková uspo ádala v roce 2000 na P ebuzi výstavu Kru-nohorská krajka, která se m flé pochlubit velkou náv-t vností a zájmem médií (2 televize a 2 rádia, noviná i) a odborné ve ejnosti (pracovníci muzeí a archiv).

Ukázka tvorby paní Slavíkové

1. šKru-nohorský kv tõ ó tradi ní vzor, který nemá kreslený originál. Pracuje se s 8 páry pali ek. Jedná se o mezinárodní v jí kovou krajku a výpl plátnovou vazbou. Uprost ed je etízek s pikotkou. Tuto techniku paní Slavíkovou nau ila paní Nakládalová.

Obrázek 4: Krajka „Krušnohorský květ“

Zdroj: vlastní fotodokumentace

2. **Velikonoční závěsné vajíčko** – závěsná plochá krajka, užití tradiční techniky. Takovéto ozdoby se dříve nevyráběly, je to spíše novodobá záležitost. Vzor pochází z časopisu Anna, ale okraj krajky je autorská práce paní Slavíkové, která jej sama vymyslela. Na výrobu této krajky je potřeba 5 párů paliček.

Obrázek 5: Krajka "Velikonoční závěsné vajíčko"

Zdroj: vlastní fotodokumentace

3. **Záložka do knihy** ó podvinek pochází z píru ky, která byla p eloflena z angli tiny. Pouflitá technika: –íkmé oplétané plátenko. Postupným splétáním nakonec vznikne st apec ó tato technika se v eské kraje nevyškytuje. Na výrobu této krajky je pot eba 14 pár páli ek, cofl je velmi pracné na pípravu.

Obrázek 6: Záložka do knihy

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 7: Detail záložky do knihy

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 8: Detail střapce záložky

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

ZPRACOVÁNÍ K ůE

K ůe je p ůrodní materiál, který provází lidstvo od pradávna. Jífl v prav ku slouffila k ůe z uloveného zví ete jako ochrana p ed zimou a chladem, k ůe a kofle–iny byly prvním od vem lov ka.¹ Díky svým vynikajícím vlastnostem nabízela k ůe –iroké moffnosti praktického uplatn ní a byla dlouho nenahraditelná. V–estranná uflite nost k ůe a kofle–in vedla k tomu, ůe se staly p edm tem sm nného obchodu nebo platidlem. Jejich víceú elové zpracování si asem vyffádalo specializaci a od 9. století za ala vznikat r zná emesla, jejichff základní surovinou byla k ůe. emeslníci se v t–inou soust edili ve vznikajících m stech a podhradích a podle druhu kone ného výrobku se etablovala následující emesla:

- koflelufství,
- obuvnictví,
- bra–ná ství,
- sedlá ství,
- emená ství,
- rukavi ká ství,
- kofle–nictví,
- výroba bi .²

OBUVNICTVÍ²

Vznik obuvnictví byl dán pot ebou lov ka chránit svá chodidla p ed nep ůznivými podmínkami a terénem. Vzhled obuvi, pouffvané materiály a technologie pro–ly dlouhým vývojem a li–ily se podle oblastí. V teplých oblastech sta ily lehké, vzdu–né sandály ó v podstat pode–ev p ivázaná k noze emínky. V místech s chladn j–ím podnebím se více pouffvala k ůe a kofle–iny. Záleffelo i na ffivotních podmínkách,

¹ Iva Prošková, Ivana Křivánková. 1994. VÝROBKY Z KŮŽE. Výtvarné ruční zpracování. Nakladatelství PALIČKOVÁNÍ

² Olga Floriánová. 2005. Kůže-zpracování a výrobky. Grada Publishing, a.s.

obuv podléhala mód a odrážela i společenské a ekonomické postavení majitele. Vyšší společenské vrstvy nosily pracovní a dřevěné obuv, naproti tomu obyčejné obyvatelstvo obuv jednoduchou a především úrodnou.

Ve středověku se výrobou obuvi začali zabývat specializovaní řemeslníci, kteří se soustřeďovali především v městech. Řemeslníci se začali organizovat v tzv. bratrstvech, předchůdcích cechů. Tamla napomáhat rozvoji a ochraně řemesel, regulovat počet dílen, dohlížet na kvalitu výrobků a hájit zájmy řemeslníků. Řemeslnícké řemeslo bylo tak rozšířené, že se řemeslnícký cech nacházel téměř v každém městě, ale rozdíl mezi nejchudšími řemeslníky a ani jejich společenské postavení nebylo vysoké. Patronem řemesla se stal sv. Kryštof.

Materiálem pro obuvnickou výrobu byla kůže, dřevěná, teletina a pro potřeby venkova i skopovina. Pro vládnoucí vrstvy se boty dělaly i z drahých textilních materiálů a prosazovala se i obuv pro různé příležitosti a účely: lovecká, jezdecká, vycházková, sváteční apod. Převratná změna ve výrobě obuvi nastává na přelomu **14. a 15. století**, kdy se začíná vyrábět obuv **na levou a pravou nohu zvlášť**. Dalším posunem bylo dělení obuvi ze dvou částí, ze špičky a spodku. V **17. století** přichází další novinka, a tou je **podpatek**, který není jen módní záležitostí, ale usnadňuje chůzi. Módní vlivy, které se podepsaly na vzhledu obuvi v průběhu století, se uplatňovaly pouze u vyšších vrstev. Vesnická obuv zůstávala především úrodná a bez ozdob, nicméně se v 18. století začaly projevovat krajové rozdíly, především v použitých materiálech.

V 19. století výroba obuvi dosahovala vysoké řemeslní úrovně a byla vyráběna široká škála typů. Ve městech se začalo obuvnictví stále více organizovat do manufaktur, nadále se pokračovala ruční práce. Revoluční obrát nastává **na konci 19. století** vynálezem šicího stroje, a tím byla nastartována **průmyslová výroba obuvi**. Velký význam v celosvětové produkci obuvi mělo založení zlínského Bařva závodu v roce 1894, který udával trend v obuvnictví až do poloviny 20. století.

Se zavedením tovární výroby dochází k úpadku řemeslníckého řemesla, protože tovární obuv byla levná a zákazník si mohl vybrat ze široké nabídky a boty si ihned vyzkoušet. Rušně vyráběná obuv byla podstatně nákladnější a zákazník musel na její zhotovení počkat. S tovární výrobou přichází i změna terminologie. Pro toho, kdo vyrábí novou obuv, se vžil název **obuvník**. Řemeslník byl ten, kdo obuv opravoval, předával nebo dělal jednoduché venkovské boty.

RUKAVI KÁ STVÍ

Toto řemeslo nebyvalo tak rozšířené jako obuvnictví, rukavičníci pracovali především v Praze, kde jich bylo několikrát méně než u obuvníků, a mimo Prahu se vyskytovali spíše ojediněle. Nositelé tohoto řemesla, rukavičníci, pracovali nejen s kůží, ale i textilem. Proto sami sebe nazývali šmisty i řemesla obojího společně, kofleného i tkaného.

Převládaly rukavice funkční ochrannou, později se staly symbolem společenského postavení a podléhaly různým módním trendům.¹

V německo-saském pohraničí má rukavičkářství svoji tradici, která se datuje od druhé poloviny 19. století, ve městě Abertamy. Tradici založil abertamský rodák Adalbert Eberhart, který nejprve působil ve Vídni a s nabytými zkušenostmi přišel zpět do rodných Abertam, kde založil firmu a stal se prvním odborníkem na výrobu rukavic v Krušnohoří. I když zde dlouho nevydržel a vedení firmy přenechal svým kolegům, tradice rukavičkářství byla založena a dále se úspěšně rozvíjela a výrobky z Abertam byly vyváženy i do zahraničí.² Vyráběly se zde rukavice z velmi tenké jehny, ovčí nebo kožle, které byly dokonale přilnavé, měkké a měly exkluzivní vzhled. Tato tradice se zde udržela až do 2. světové války, ale posléze v 60. letech došlo ke sloučení výroby rukavic do jednoho podniku Rukavičkářských závodů s editelstvím na Dobříši. V 70. letech nastalo opět oživení a nárůst výroby abertamských rukavic. Další vývoj už znamenal bohužel konec tradiční výroby rukavic v Krušnohoří a po nepodařené privatizaci byl závod Abertamy v r. 1998 uzavřen.³

Za zmínku stojí i fakt, že v Abertamech byla rovněž výroba nití používaných pro šití kožle.

BRAVNÁ STVÍ, EMENÁ STVÍ A SEDLÁ STVÍ¹

Řemesla bravná ství, emená ství a sedlá ství jsou velmi příbuzná a v minulosti se velmi často prolínala. Sedlá ství se zabývá výrobou sedel, chomoutů a postrojů na tažná zvířata, ale také potahováním vozů a kočárů kůží. Sedlá ství bylo v minulosti jedním ze střejných řemesel každého statku nebo hospodářství. Výroba braven a emen spadá do kompetence bravná, ale stejně tak je uměl nebo umí

¹ Olga Floriánová. 2005. Kůže-zpracování a výrobky. Grada Publishing, a.s.

² Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/1069133

³ Dostupné z: <http://kvmuz.cz/typ/exponat-mesice/exkluzivni-rukavice-z-abertam>

vyrobit i sedlá . Naopak emená i a bra-ná i zvládali u-ít i jednoduché sedlá ské výrobky, jako popruhy nebo ot fle.

Produkty sedlá ství, bra-ná ství a emená ství byly ur eny pro individuálního zákazníka, dílny byly rovnom rn rozložené ve m stech, m ste kách i vesnicích. Na venkov si dokonce drobní rolníci zhotovovali jednoduché výrobky sami. Výroba sedla ufl byla náro nou záleflitostí, ale pokud lidé pouffivali kon jako dopravní prost edek, bylo jeho po ízení nutností.

Sedlá ství je hodn staré emeslo, doklady potvrzují existenci sedlá jfl od 11. ó 12. století. Nejv t-í koncentrace sedlá v esko-n meckém pohrani í byla na Loketsku. Zakázek v-ak sedlá i m li spí-e mén . Sedlo a postroje se po izovaly v t-inou jen jednou za flivot, a pokud se po-kodily, opravovaly se. Sedlá i k výrob pouffivali nej ast ji k fle hov zí, ko ské, ov í a kozí.

emená ství se zabývalo výrobou sou ástí postroj (uzd, ohlávek, popruh , opratí), ale také výrobou opask na oble ení, emen na me e, kabel, kapes nebo vá k . Velmi ásto se prolínalo s podobnými emesly, proto emená specialist nebývalo mnoho. Ti, co emeslo vykonávali, se v t-inou soust e ovali v okolí m st, nejv t-í po et v západních echách byl na Chebsku. emená i vyráb li p edev-ím z hov zí k fle. Velikost dílen sedlá e, bra-ná e nebo emená e odpovídala velikosti produkce, ale v t-inou nebyl pot eba velký prostor. Vybavení tvo il krájecí st l, pracovní stoly a sedlá ský koník, který se pouffival pro ru ní -ítí.

Řemeslník: Valerie Dubcová - brašnářství

1. Kontakt

Adresa: Chebská 21/18, 360 06 Karlovy Vary

Telefon: +420 777 042 836

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučila?

K emeslu bra-ná ství se paní Dubcová dostala díky svému kamarádovi, který vyráb l opasky a dále cht l svoji výrobu rozvíjet o výrobu kapsí ek a bra-ní ek na opasky. Proto pot eboval n koho dal-ího, kdo by mu s prací pomáhal. Vybral si paní Dubcovou a ta m la mořnost se od n j v-e nau it. Pozd ji se osamostatnila a nyní opasky, bra-ny, aktovky, kabelky, pen flenky a dal-í kořené výroby vyrábí sama. I

nadále se v oboru vzdělává pomocí dostupné literatury nebo internetu a nové techniky se u ní probíhají i v domě.
b hem své práce.

Jako zajímavost můžeme uvést, že koflíčkovou výrobou se zabýval i pradělník paní Dubcové, a dokonce po něm podíl i jeho náadí. Pradělník paní Dubcové jezdil jako drofkář v Karlových Varech a sám si pro koně vyráběl i své potěbné.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Od roku 1996 jako otevřenou firmu.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Koflíkové opasky, koflíkové kapsy a braňny, pouzdra na mobilní telefon. Nové jsou v sortimentu zašívky i peněženky. Dále paní Dubcová provádí renovace starých koflíčkových výrobků nebo vyrábí koflíčkové –kolní braňny, aktovky a kabelky na zakázku. Je ovšem možné, že se v budoucnosti do kámen i rozšíří její sortiment, protože paní Dubcová se zmínila, že se úspěšně pokusila i o výrobu svých prvních bot.

Obrázek 9: Peněženky z dílny paní Dubcové

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 10: Ukázka výrobků paní Dubcové

Zdroj: archiv paní Dubcové

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Materiál:

Paní Dubcová používá pro vodní úskok surovinu z **hovězího zinku** a dlouhodobě spolupracuje s kofleufnou KUMO, která sídlí v Jablance u Vsetína. Je to jedna z posledních kofleufen, která zpracovává kůži v přírodním způsobem, tedy tiskem. Taková kůže má světlou barvu a dokáže velmi dobře pojmout barvu, protože díky přírodnímu zpracování jsou její póry otevřené. Kofleufny dodávají paní Dubcové kůži buď v přírodním stavu, nebo barvenou dle požadavku. Přírodní kůži pak paní Dubcová sama barví mořidly.

Obrázek 11: Přírodní kůže, tzv. půlka

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 12: Barvená kůže z koželužny

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Kůže je dodávána v několika tloušťkách od 1,5 mm do 4 mm a každý druh je určen pro jiný výrobek. Například pro opasky je používána kůže silnější, zároveň i tvrdší, a naopak pro braňáky se používá kůže tenší, která je tím pádem i měkčí.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

K-ítí poufívá paní Dubcová um lé **nit** ur ené pro obuvnický pr mysl nebo voskované nit , které se poufívají pro ru ní -ítí.

Nástroje: nap . hrano ízek, -ídllo, zna kova steh , rydlo, bra-ná ský n fl, tlou- kom r.

Stroje: pr myslový -ící stroj, -erfka (na ten ení k fle), vysekávací lis.

Obrázek 13: Nástroje, voskovaná nit

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 14: Vysekávací stroj a výsekové nože

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 15: Šerfka

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Paní Dubcová říká, že tradiční vzory nepoužívá, tradici udržuje spíše v postupech.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Před odpovědí na tuto otázku paní Dubcová zmínila, že se nebojí s etou starého řemesla s moderními technologiemi a kombinací starých a moderních postupů nepovažuje za znesvěcení řemesla.

- Nejprve je potřeba připravit **stih**, následně jednotlivé kusy výrobku z kůže **vyžnout** nebo **vyseknout** na vysekávacím lisu.
- **Barvení** močením kůže je namáčená do močidla požadované barvy. Surová kůže dokáže dobře pojmout barvu. Následuje šuhlažení barvy hadrem namočeným v močidle. To barvu na výrobku sjednotí. Po zaschnutí je potřeba barvu zafixovat tzv. finí-em, výrobkem na bázi parafínu nebo vosku, který uzavře póry v kůži a zajistí lesk barvy.

Obrázek 16: Barvení

Zdroj: vlastní fotodokumentace

- **Ruční** práci pomocí dratví a voskovaných nití. K tomu je potřeba si kůži nejprve připravit oba kusy kůže k sobě přilepit obuvnickým lepidlem, udělat rýhu v kůži, v této rýze vyznačit dalšími
Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

nástrojem dírky, které se následně propíchnají šídlem. Při idrflení k fle zajistí takzvaný „koníček“ a pak se –ije dvěma jehlami proti sobě. Následující obrázky ukazují celý postup.

Obrázek 17: Vytvoření rýhy

Obrázek 18: Vyznačení dírek a jejich propíchnání šídlem

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 19: Ruční šití

Zdroj: vlastní fotodokumentace

- **Šití na obuvnickém stroji** – pracuje se s ním obdobně jako se šicíím strojem. Před šitím je nutné, stejně jako před ručním šitím, oba kusy kůže slepit obuvnickým lepidlem.

Obrázek 20: Šití na průmyslovém stroji

Zdroj: vlastní fotodokumentace

- Před sešitím se hrany výrobku musí **vytenit**. To se provádí buď ručně nožem nebo na stoji, tzv. **šerfce**.

Obrázek 21: Vytěnění hran na šerfce

Zdroj: vlastní fotodokumentace

- Hrany výrobku se následně musí **opracovat hrano ízkem**, nebo se brousí, aby byly hladké. Na opracované hrany se pak nanáší barva na hrany pomocí houbičky.

Obrázek 22: Opracování hran hranořízkem

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Při rekonstrukci starých výrobků respektuje paní Dubcová původní použitou technologii, tedy v tradiční práci. Při zpracování nových zakázek používá k práci stroje, případně použití stroj kombinuje s tradiční prací. Na přání zákazníka je možné zhotovit výrobek výhradně ručně, to se ale samozřejmě odráží na konečné ceně výrobku, která je pak výrazně vyšší. Z ekonomického hlediska a z hlediska usnadnění práce využívá paní Dubcová nové technologie. Ty mohou mnohdy výrazně napomoci k lepšímu celkovému výsledku. Jako příklad uvádí použití laseru pro přípravu křivek před následným zapuštěním kovových písmen. Práce je pak rychlejší a výsledný efekt působí mnohem čistším dojmem, než pokud by se prostor pro písmena vyžadoval ručně.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Zpracování křivek má svoji dlouholetou tradici v Abertamech, kde byla první továrna na výrobu rukavic a dodnes se v pár rodinách drží. Křivy zpracovávali i starousedlíci ve zdejších horách, pracovali s pro ně nejdostupnější surovinou, a tou byla kozina. Později zde byl i podnik na výrobu nití.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Braňanské řemeslo a výrobky z kůže obecně vycházely dříve z potřeb lidí, kteří museli zabezpečit svoji obživu, v té době lidé obdělávali pole nebo pracovali v lese. Při těchto pracích byl nezbytným pomocníkem kůň, kravky a pro jejich obsluhu byla nutná sada výrobků z kůže o postroje, sedla, otěže apod. Dnes tato potřeba již téměř pominula, ale řemeslo zůstalo. Z kůže paní Dubcová vyrábí opasky, braňany a braňanky. Zachovaná zůstala základní surovina, a tou je hovězí kůže z českého pšena, a její opracování tradičním přírodním způsobem.

Dále paní Dubcová uvádí, že pro zachování tradičního řemesla je důležité mít povědomí o řemesle, umění a především dlat jej srdcem, ale nebát se používat i nové technologie, které mohou hodně pomoci. Taková kombinace umožňuje řemeslníkovi, aby se dokázal uhlídit, a pomáhá k tomu, aby řemeslo jako takové přežilo.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Obecně řemesla zabývající se produkcí kůžených výrobků je možné vykonávat na různých úrovních:

1. čistě ruční výroba bez použití moderních strojů a technologií – to je spíše luxusní záležitost pro velmi malý okruh klientů. Pokud má řemeslník takové zákazníky a odběratele, může vykonávat řemeslo i na této úrovni. Jedná se však spíše o výjimky.
2. Kombinací ruční a strojové práce, zapojení moderních technologií při zachování povodní kvalitní české suroviny. řemeslník pracuje sám, případně se zapojením odborné výpomoci. Tímto způsobem pracuje právě paní Dubcová.
3. Opět kombinací strojové a ruční práce, ale již se zapojením více zaměstnanců a určitě dle práce. Tady je už potřeba mít zajištěnou větší odbytu obchodník. Ti se ale snaží tláčit ceny dolů a nutí tímto řemeslníka, aby snižoval i náklady na výrobu. Ten je tak nucen ke stále větší automatizaci, vytrácí se řemeslo jako takové a stává se z něj spíše šibynsň.
4. Plně automatizované linky s velkým počtem zaměstnanců. Ti sice stále vyrábějí kůžené výrobky, ale už se nejedná o řemeslo jako takové.

Moderního spotřebitele, který má při svém rozhodování o koupi široké možnosti výběru, je v současné době možné zaujmout a získat především kvalitními a unikátními výrobky vysoké kvality. Jestliže paní Dubcová vyrábí své výrobky sama, je schopná při zachování kvalitních přírodních materiálů a precizního zpracování nabídnout i cenu přijatelnou pro zákazníka, která je zároveň ekonomická i pro ni samotnou.

Řemeslník: Jaroslav Dobeš – výroba kožených opasků, kožené galanterie a módních doplňků

1. Kontakt

Adresa: Jiráskova 484/1, 353 01 Mariánské Lázně

Telefon: +420 602 420 509

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Pan Dobeš se řemeslo naučil během 4 let praxe u německé firmy v Tirschenreuthu (v Bavorsku, Horní Falce, cca 20 km od českých hranic).

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Od roku 1993.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Především na koženou galanterii a módní doplňky, se zaměřením na opasky. Na zakázku vyrobí pan Dobeš i jakýkoliv další kožený výrobek, včetně sedla.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Materiál: kůže, koflenka, perlečky a další kovové součástky. Pan Dobeš používá v 90% kůži ze zahraničí.

Nástroje: stroje pro výrobu kožené galanterie, lisovací stroj, řezací stroje, nože, šídla.

Obrázek 23: Ukázka pracovních strojů

Zdroj: archiv Jaroslava Dobeše

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Pan Dobeš fládné tradiční vzory nepoužívá, jeho hlavním sortimentem jsou opasky. Zaměřuje se spíše na udržení tradičních technologií výroby.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Při výrobě používá pan Dobeš moderní stroje, které kombinuje se zapojením ruční práce.

Jednotlivé díly výrobku se musí nejdříve vyseknout na lisu, dále se slepí a sešívají, opracují se hrany do hladka, výrobek se doplní o další komponenty (přezky, zipy, zapínání apod.)

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Zpracování kůže bylo v přehraníním regionu svoji dlouholetou tradicí, dnes ufl bohufllel hodn upadá. Zpracování kůže úzce souviselo s textilním průmyslem, který byl v tomto regionu také hodn rozšířen. Textilní výrobky byly často doplňovány o kožené komponenty, především pásky.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Je to především práce s kůží jako přírodním materiálem.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Pan Dobeš je přesvědčen, fl toto řemeslo má jednoznačně své místo i v dnešní době. Ví to z vlastní zkušenosti, o jeho výrobky je zájem, protože zákazník má jistotu, fl dostává opravdu výrobek z přírodní kůže. Poptávka po kůži a výrobcích z ní tu bude vždy. Kůže je nenahraditelná surovina a fládná syntetika

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

ji nedokážete nahradit. Navíc lidé v poslední době začínají myslet více ekologicky a vrací se k přírodním materiálům. Problém vidí pan Dobeš – spíše v tom, že zatím jaký zájem nebude toto řemeslo nikdo mít, a přitom poptávka po něm zde bude stále. Bohužel v současné době se mu nikdo moc v novat nechce a neexistuje ani učební obor, kde by bylo možné se jej naučit.

Řemeslník: Petr D'Agnolo - brašnář

1. Kontakt

Adresa: Vintířov 198, 357 35 Vintířov

Telefon: +420 720 303 403

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Pan D'Agnolo našel ke řemeslu cestu prostřednictvím své motorky. Když si před více než 20 lety po řídil motorku, nechal si na ní ušít motorkářské brašny u svého známého. Řemeslo ho nadchlo natolik, že se začal přibližovat u tohoto známého učitel brašnářskému řemeslu. Když jej dostatečně ovládl, založil si svoji dílnu.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Od roku 1996.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Přede vším na výrobu kofených výrobků menších rozměrů zdobených rytím do kůže. Pan D'Agnolo vyrábí opasky, brašny, různé pouzdra a obaly. Pro všechny je charakteristické originální zdobení. Nejzajímavější je podle jeho slov práce na individuálních zakázkách podle přání zákazníka.

Obrázek 24: Ukázka výrobků pana D'Agnoła

Zdroj: archiv Petra D'Agnoła

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Materiál: hovězí kůže, dřevěná kořalovina z koflelufny v Jablance u Vsetína.

Nástroje: raznice, rydla, řídla, nože.

Na které nástroje pan D'Agnoło nakupuje, jiné si vyrábí sám nebo získal staré, téměř historické nástroje.

Obrázek 25: Řezačka pásů kůže

Zdroj: vlastní fotodokumentace

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Používané vzory jsou převzaty z Ameriky, jedná se o westernové vzory.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Veškeré výrobky jsou vytvářeny ručně. K ručnímu řezání se používá evcovský (někdy nazývaný jako sedlácký) koník, s jehož pomocí se k sobě upevní dva kusy kůže určené k seřezání. Ty musí přelíznout jen o tolik, kolik je potřeba k propíchnutí otvoru šídlem. Přesahující část kůže nesmí být moc velká, protože se pak při řezání ohýbá. Řemeslník sedí na lavici obkroužené, ševrác s kůží má proti sobě a volnými rukama měří.

Obrázek 26: Ševcovský koník

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Další technologie, které pan D'Agnolo používá ke zdobení, je **vyezávání k fle** a **vytepávání vzor do vlhké k fle**. Následně se musí k fle nechat uschnout a vyražené nebo vytepané vzory v ní již trvale zstanou. Poté se k fle **barví** lihovým moxidem nebo barvami na přírodní bázi. Pokud je vzor na k fle složitější a vyžaduje precizní práci, musí se barva nanášet štětcem. Následuje povrchová úprava **lakování**, které zajistí odolnost proti oděru, eventuálně i vodě.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Jedná se o různé emeny, opasky a k nim jako doplněk tašky nebo motýly. Dříve se právě různé brašny na opasky používali místo kapes nebo dnešních peněženek a nosili je při práci například horníci.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Použitím přírodní k fle, ale i typem výrobků viz odpověď na otázku 8.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Lidé se v poslední době vrací ke kvalitní práci a kvalitním materiálům. Tím přirodní kvalita bezesporu je, jedná se o trvanlivý a přitom měkký materiál. Výrobky z kvality, navíc ručně, vydrží mnohem déle než levné dovážené náhražky.

Modernímu spotřebiteli můžeme nabídnout i výrobu téměř jakéhokoliv výrobku na zakázku, především takových, které není možné v běžném obchodě koupit. Jsou to různé kabely, obaly na nohy nebo pouzdra, které jsou vyrobené na míru podle potřeb a požadavků zákazníka.

TESA STVÍ

Tesa ství je jedním z podoborů dřeva ství. Tesaři byli považováni za stavební umělce, protože se v novali opacování dřeva, stavění srubů, krovů, zvonice, mlýnů, mostů, a dokonce i lodí. Tesař byl odborníkem na dřevěné stavby a byl důležitou součástí života lidí na vesnici i ve městě. Na jedné straně musel tesař znát dřevě, jeho typy, na druhé straně bylo zapotřebí, aby tesař uměl kreslit a počítat. Práce tesaře také vždy vyžadovala fyzickou zdatnost, protože tradičně se dřevě opacovávalo ručním otesáním. Práce tesaře byla nebezpečná a obtížná, protože se v tísni vykonávala ve výškách a podírným nebem (tzn. byli vystaveni vlivům počasí). Tesaři vždy potřebovali k výkonu své práce pomoc několika tovaryšů.¹

Tesařství je typické výrobou dřevěných trámů a lze jej spojit s roubenou stavbou, která se vyráběla z vodorovně ukládaných kmenů a klád. Roubenou architekturu lze nalézt na celém území ČR. Tato architektura pochází již z doby středověku. V ČR bylo dřevě velmi oblíbený materiál až do konce 18. století. Nejprve se využívalo jehličnaté dřevě, méně často v oblastech s dostatkem listnatých stromů i dubové dřevě. Na konci 18. století lze zaznamenat rozkvět roubené architektury především v severozápadních částech. S roubenou architekturou se pojí také hrázdná konstrukce. Na v tísni územích se dřevě opacovávalo ze dvou stran.²

Oblast Chebska a severozápadních částech byla charakteristická výslovnou tesařskou tradicí a právě oblast Chebska je známá svými typickými hrázdnými stavbami, nazývanými **šchebská hrázdnka** nebo šchebský statek. Typickým prvkem pro tyto stavby je bohatě dřevě zdobené patro. Při stavbě byla nejprve vytvořena konstrukce hrázdných stěn, mezi které se vklínily dřevěné trámy.³ Dřevěné trámové konstrukce byly vyplněny hliněnou mazaninou s práskem slámy. Později se k výplni používal kámen a ke konci 19. století i cihla.⁴ Trámy byly pečlivě opacovány a vytvářely ve dřevěch dekorativní síťový vzorec, tzv. šchebskou šachovnici. Na povrchu byly trámy ošetřeny bílou křídou, která je zbarvila do temně rudé barvy. Spoje trámů, ostění oken a okenice byly zdobeny malováním. Typické bylo použití různých barev jako například modrá, zelená, fialová nebo flutá. Často měl každý statek svoji vlastní barvu, kterým se lišil od

¹ Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. Zapomenutá řemesla a život na venkově. Praha: Slovart

² Peška Jan. 2013. Rekonstrukce roubených staveb. Praha: Grada publishing, a.s.

³ <http://www.dumazahrada.cz/stavba-rekonstrukce/architektura/22341-chebske-hrazdenky/>

⁴ <http://www.etnofolk.eu/cs/article/chebsky-dum>

ostatních. Typickým prvkem šchebské hrázd nkyō je pouflití tzv. vnc (děvých lem nad zdým p ízemím), které byly také bohat zdobeny malovanými ornamenty.¹

Tesa m l v minulosti na starosti opracování d eva, stavbu konstrukce a vyty ení celé stavby. Děv né stavby stav li tesa i sami v etn zhotovení krov , strop , roubených a hrázd ných p í ek, kleneb, zárubní, ost ní, podlah a bedn ní pro klenby. I tesa skou práci ovlivnily um lecké slohy. V gotickém období m ly st echy kostel sklon kolem 60° a krovy m ly tmavohn dou afl ernou barvu d eva. V období renesance se sklon st ech postupn snižuje (55° 40°) a zapojují se r zné dekorativní prvky sloupk v –adla (v –adlo trám, který je základem st echy, m l vy ezané zdobení). V baroku je sklon st ech stejný jako v renesanci a krovy bývají asto kotveny fleleznými pásky. flelezné prvky se vyufflivaly od 16. století, ale v baroku jifl byly b flnou sou ástí stavby. V dob baroka se u edníci po dobu t í let zdokonalovali v emesle a pak p i zkou-ce museli dokazovat, fle umí vytesat a svázat krov s leflatou stolicí, sroubit komín, sestavit schod a nakreslit plány konstrukcí. Znalost rýsování a geometrie zahrnovala úkoly na úrovni dne-ní vysoké –koly stavebního sm ru. Praktická znalost geometrie a matematiky je zapot ebí pro tesa e, kte í vystudují st ední –kolu i dnes. Období klasicismu se op t vyzna uje men-ím sklonem st ech (30°), v d sledku toho se p estaly vyufflivat leflaté stolice a roz-í ily se vaznicové krovy se stojatou stolicí, které se staví afl do sou asnosti.¹

V minulosti se d evo nej ast ji opracovávalo pomocí tesa ských seker. V n kterých p ípadech byly vyufflívány ru ní anebo vodou pohán né listové pily, ale ezivo bylo velmi drahé a nedostupné pro drobné majitele venkovských usedlostí. Tyto pily byly známé jifl od st edov ku. Podle stop na d ev ném trámu poznáme, jak bylo d evo opracováno, a lze také ur it rukopis starých mistr tesa (tím se zabývá obor trasologie, který zkoumá stopy starých nástroj). Existují dva nej ast j-í tradi ní zp soby opracování d eva:

- 1) ast ji se vyufflival soubor t chto postup –no ení (vyty ení trám pomocí – ry namo ené v rudce), **vrubování** (vyseknutí tzv. zárubu p í ných zásek mezi budoucími hranami v pravidelném intervalu 60 100 cm), **hrubování** (tesa i pomocí sekery odstra ují p ebytek materiálu v oblasti mezi záruby). Prvky, které pot ebovaly náro n j-í opracování, byly dále tzv. **lícovány** (hoblování).

¹ Vina Jan a kol. 2010. Historické krovy: typologie, pr zkum a opravy. Praha: Grada Publishing, a.s.

- 2) Druhý způsob se liší tím, že je vypracován na fázi vrubování a dále se opracovává po celé délce. Tento způsob je náročnější na udržování rovné plochy.¹

Dnes se již stavební dřevo nezpracovává celé týdny pomocí ručních nástrojů, ale připravuje se ve velkých závodech za pomoci strojů, které jsou řízeny počítačem a které jsou schopny samy vypracovat celou délku a řídit množství materiálu. Na stavění se používou již namazané trámy, fošny a prkna a sestavuje se stavba.²

V Karlovarském kraji se každoročně organizuje **tesarské sympozium**. První tesarské sympozium bylo pořádáno 3. 6. 2013 - 7. 6. 2013 v Merklíně u Pětic. První tesarské sympozium vedl Bc. Roman Klouček a sdružení Tesařská huť. Sympozium nabízelo kurz ručního tesání trámů a autentickou rekonstrukci historického krovu z tesaných trámů pomocí tradičních metod, jako dlab, šep, rybina a dubový hřeb.³ V roce 2014 proběhla dvě tesarská sympozia, v únoru a v červenci.⁴ Páté tesarské sympozium proběhlo v červenci roku 2016 v Merklíně a věnovalo se rekonstrukci krovu z 19. století. V Merklíně u Pětic se nachází muzeum řemesel, které představuje dřevařskou řemesla jako tesářství a truhlářství.⁵ Tesařská huť sdružuje tesaře, kteří navazují na řemeslnou tesarskou tradici. Členové sdružení sbírají staré tradiční postupy pro zpracování, ale i pro získání materiálu. Dřevo tesaři získávají po vzoru předků v zimních měsících za ubývajícího měsíce, protože v letních měsících stoupá vlhkost dřeva do koruny stromu, oproti tomu v zimních měsících zůstává v kmenu stromu. Materiál je opracován tesáním, štípáním a hoblováním. Tesařská huť vyvíjí tradiční postupy konstrukce stavby, výroby spojů, ale i povrchové úpravy. Povrchová úprava spočívá v natění dřeva směsí lněného oleje s terpentýnem anebo s borovým dehtem.⁶

¹ Peška Jan. 2013. Rekonstrukce roubených staveb. Praha: Grada publishing, a.s.

² Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. Zapomenutá řemesla a řemeslníci na venkově. Praha: Slovart

³ Dostupné z: <http://www.tesarskahut.cz/userfiles/files/1-tesarske-sympozium.pdf>

⁴ Dostupné z: <http://www.tesarskahut.cz/fotogalerie-workshopy/tesarske-sympozium-ii/>

⁵ Dostupné z: <http://www.muzeum-remesel-merklin.cz/>

⁶ Dostupné z: <http://www.tesarskahut.cz/pracovni-postupy/>

Řemeslník: František Směták - tesař

1. Kontakt

Adresa: Bystřice 6, 363 01 Hrozná tina

Telefon: +420 603 230 526

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Pan Směták je samouk, řemeslo šedkoulal od jiných. Sám je vyučený zámečnick, vnuje se i klempířství a pokrývá stří. Práv zde se setkal s tesaři, od kterých se učil. Následně naučené postupy realizoval na svém vlastním domě, mnohdy i formou pokus-omyl. Sám se ale vypracoval tak, že dnes pracuje i na náročných zakázkách v památkově chráněných objektech. Renovoval například starý krov v Jáchymově.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

6 let.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Pracuje podle zakázek a ty jsou typově velmi odlišné:

- pergoly a ploty,
- oprava starých krovů a budov,
- novostavby.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Nástroje: dláta, dřevěné paličky, motorová pila, hoblík.

Materiál: dřevo, většinou smrkové nebo podle přání zákazníka.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Při opravě starých krovů respektuje pan Směták původní styl.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Při opravách starých domů je nutné zničené části vyřezat a nahradit je novými, které jsou vyrobeny pomocí pouhlitou technologií, tedy většinou osekane tesařskou sekerou. Pokud by ale k práci pouhlíval

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

pouze tesáskou sekeru, znamená by to prodražilo cenu zakázky. Proto u nových staveb pracuje s motorovou pilou nebo elektrickým hoblíkem. Pokud si zákazník přeje respektovat štářý vzhled, používá i v nových stavbách vodní formy spoj, jakými jsou oplátování nebo epy.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Staré stavby v regionu byly většinou postaveny z materiálů, které v tom daném místě byly lidem nejvíce dostupné. Pod horami to byly domy většinou z fluly, krovy byly posazené rovnou na zdivu. V Jáchymově se můžeme setkat i s domy, které mají uhlí část krovu zázdnou. U starých staveb se dá říci o každém domě, že je jedinečným originálem.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Především použitým materiálem – dřevem a kámen byly základními stavebními prvky uhlí dávno v historii, v podstatě od prvních primitivních útrob. Pro spoje se dřívě používaly dřevěné epy, protože hřebíky a vruty byly drahé. To uhlí dnes neplatí, naopak použití dřevěných ep je časově náročné a prodraží celkovou hodnotu zakázky.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Se dřívem se pracuje stále a je stále žádané. Svoji práci pan Smuták přizpůsobuje přání zákazníka – buď chce hezký starý vzhled, nebo úhledovou stavbu za použití moderních technologií.

Ukázka prací pana Smětáka

Obrázek 27: Přístřešek

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 28: Tesařské spoje

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 29: Tesařské spoje

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 30: Tesařské spoje

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

TRUHLÁ STVÍ

Truhlá ství je jeden z oborů dřevařství. Mezi další dřevařské profese patří také bednářství, dřevomodelářství, lodní tesařství, pílařství, podlahářství, ezbařství, soustružnictví a tesařství.¹ **Truhlá ství** lze rozdělit na klasické truhlářství, které se povětšinou zabývá výrobou nábytku, **stavební truhlářství**, díky kterému jsou vytvářeny podlahy, okna, dveře, vrata, výkladní skříně, obložené stěny, oddělovací stěny, stropy a dřevěné schody, a **umlecké truhlářství** (restaurování nábytku).² Truhlá ství se oddělilo od tesařství zhruba před 400 lety. Od té doby se změnily pracovní techniky a nástroje. V dřívější době se spíše ezalo, dlabalo, hoblovalo a vrtalo ručně, ale v posledních 60 letech se pomocníkem truhláře staly i elektrické stroje jako hoblovky. Dnes najdeme v truhlárně počítačem řízené stroje, ale přesto řemeslníci stále využívají i staré tradiční nástroje. Práce s moderními nástroji je přesná a rychlá, ale také více hlučná a jemný dřevěný prach, který nahradil hobliny při výrobě, je zdraví škodlivý.³

Truhlá ství ovlivnily jednotlivé epochy, které byly vymezeny různými vzory a typy nábytku. V rámci **románského slohu** bylo typické obkládat obytné místnosti dřevem a nábytek se omezoval pouze na truhly na ořech, skříně, skříně, skládací židle apod., které se nevyznačovaly přílišným zdobením. V období **gotiky** se rozvinul první výrazný styl bydlení, který byl charakteristický stropy s ozdobně profilovanými nosnými trámy, bočními sedátky u oken, truhlami s vyřezávanými výplněmi a lištami slouflicími jako uložení, postelemi s nebesy a v bohatších domácnostech se objevily i první skříně. V období **renesance** se začaly vyrábět složitější kusy nábytku, jako skříně s přelíčenými pilastry, skříně s polosloupky, sekretáře se stolovou podstavou, skládací postele, rozkládací stoly, stoly s masivní podstolnou atd. Výzdoba nábytku je v tomto období často nazývána manýrismem, který se vyznačoval tím, že nábytek byl zdoben jako palácové fasády antické architektury a také byl skládaný z barevných kusů dřeva do prostorových obrázků. V **baroku** byly nejdřívejší kusy nábytku reprezentační skříně (jednoduchá s dvoukřídlými dveřmi), psací stoly, postele s nebesy, polstrované židle atd. Zvláště typické jsou pro baroko kulové a bobulové tvary. Pro **rokoko** jsou naopak typické jednoduché židle s alouňným sedákem a alouňná křesla. V období **klasicismu** díky rukodělnému umění dosáhlo umlecké truhlářství svého vrcholu. Nově se začaly zhotovovat stoly pro nejrozličnější účely: jídelní, toaletní, odkládací, hrací.

¹ Josten, Elmar a kol. 2010. Dřevařství a jeho obrábění. Praha: Grada Publishing, a.s.

² Dirlam M. 2013. Stavební truhlářství – Tradice z pohledu dneška. Praha: Grada Publishing, a.s.

³ Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. Zapomenutá řemesla a život na venkově. Praha: Slovart

Oblíbenými se staly funkční stolky s mnoha zásuvkami (i tajnými, které se otevíraly díky dmyslným technologiím) a dostatkem políček.¹

Kvalitní truhlář v dnešní době zná veškeré **fyzikální a chemické procesy**, kterým d evo podléhá, ale nejen to, d eřít je znát také stavbu d eva, r st, jeho vady a pravidla pro skladování a sušení. To znamená, musí znát fyzikální veličiny: hmotnost, hustotu a tlak. Při práci se d evem se často vyuffívají různé chemické látky anebo sloučeniny, například kyseliny (například kyselina chlorovodíková z edná s vodou se vyuffívá jako bílý prostudek a k odstraování vápenatých skvrn), zásady a soli. Práce s chemickými látkami může být nebezpečná a je potřeba zachovávat zásady bezpečné práce s nimi, pouffívat ochranné pomůcky, jako brýle nebo rukavice.²

Moderní doba přinesla nový materiál: **dýhované tiskové desky** (typy: d evo tiska, lamino). Tyto desky mají nižší náklad než masivní d evo. Jsou složené z d evo ných tisk, které jsou nalepeny na tenkou vrstvu d eva. Dýhované desky se na rozdíl od klasického d eva neprohýbají a nevrhují, ale na druhou stranu postrádají v ni, lesk a krásu nepravidelného rýhování masivního d eva. Tradičně se ke spojování rohů vyuffívaly rybinové ozuby. Tyto ozuby měly v tihou tvar klínu. Rohy se zpevovaly kličem. I když klič povolil, spojení drfelo dobře pohromadě.³

eskomoravská vysočina byla známým střediskem pro výrobu opálek, dýmek i **d evo ných hraček**. Na přelomu 19. a 20. století se jí řívily celé rodiny. Charakteristické byly soustružené panenky, husáři na koních, trubaři, bubeníci a dragouni.⁴ V Krušnohorské oblasti se také v 18. století spustila výroba hraček, která má kořeny v Sasku. Výroba hraček se ujala hlavně v okolí červeného Hrádku, Hory Sváté Kateřiny, Duchcova a Jirkova.⁵

V současnosti se v ČR nachází mnoho středních škol, na kterých se lze využit truhlářskému řemeslu (přibližně 93 středních škol), ale umělecké truhlářství se využí méně. Obor umělecký truhlář a řezbář se nachází na 8 středních školách, umělecko řemeslné zpracování d eva na 7 středních školách, ani jeden z oborů není využíván v Karlovarském kraji.⁶ Truhlářské řemeslo se v Karlovarském kraji využí například

¹ Wöhrlin, Traugott. 2008. Nábytkové slohy od antiky po současnost. Praha: Grada Publishing, a.s.

² Josten, Elmar a kol. 2010. D evo a jeho obrábění. Praha: Grada Publishing, a.s.

³ Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. Zapomenutá řemesla a řívot na venkově. Praha: Slovart

⁴ Klub českých turistů. 2009. Obrazový atlas regionů a lidových řemesel v ČR. Praha: Česká Unigrafie, a.s.

⁵ MAS Sokolovsko, o.p.s. 2010 (číslo 2). časopis: Sokolovsko. Sokolov

⁶ Dostupné z: <http://www.stredniskoly.cz/>

v Kyn-perku nad Oh í a Karlových Varech. Odborná truhlá ská –kola v Kyn-perku nad Oh í vznikla již v roce 1874. V Kyn-perku nad Oh í se za ala truhlá ská výroba rozvíjet ve 30. letech 19. století. V tomto období si zde truhlá ský mistr Emanuel Gottlieb z ídil závod na um leckou výrobu nábytku. Tato pro m sto d ležitá osobnost pomohla ke zm n truhlá ské emeslné výroby na pr myslivou produkci. Produkovaný nábytek m l vysokou kvalitu a um lecko emeslnou hodnotu. V roce 1871 vznikl ve m st první nábytká ský spolek, který m l na konci 19. století již 41 len (malých provozoven). Na po átku 30. let 20. století bylo ve m st kolem 50 emeslných truhlá ských dílen.¹

Na území Karlovarského kraje probíhají také r zné truhlá ské kurzy. Truhlá ský kurz prob hl nap . v zá í roku 2016 v Merklín u P e-tic. Na tomto kurzu se bylo možné nau ít brousit nástroje a p ípravovat historická lepidla a barvy.²

---

¹ Vlasák, Vladimír, Vlasáková Eva. 2002. D jiny m sta Kyn-perku nad Oh í. Praha: Maroli

² Dostupné z: <http://www.truhlarstvi-postaru.cz/index.php/truhlarske-kurzy>

Řemeslník: Miroslav Dub – truhlář

1. Kontakt

Adresa: Truhlárna Statek Bernard, Třáchetní 135, 357 41 Královské Poříčí

Telefon: 777 695 890

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Řemeslo se naučil sám. Nejprve začal pracovat na pile, kde řezal trámy. Později začal pracovat s laminem a z knih se učil více o truhlářském řemesle. Učil se také často od ostatních truhlářů, kteří jezdí na Statek Bernard, ale i od místních truhlářů.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Na Statku Bernard pracuje v truhlárně již 2,5 roku. Ale již předtím se po několik let truhlářinu učil sám.

Obrázek 31: Truhlárna na Statku Bernard

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Specializuje se na dřevěné výrobky, jako například: schody, nábytek (dveře, skříně), ale i menší výrobky, jako například budky, skříňky a další. Zhotovuje repliky starého nábytku a renovuje starší nábytek. Poskytuje také odborné kurzy pro veřejnost. Lidé si zde mohou vyzkoušet práci se dřevem. Vyrobit si lze podle úrovně a v kurzu různé předměty. Ti mladší si mohou vyrobit dřívko, malé krmítko anebo zvířátko na kolečkách. Starší a zkušenější mohou vyrábět luk, například budku, velké krmítko anebo stoličku.

Obrázek 32: Ukázka tvorby, plakát s výrobky, které lze vyrábět při řemeslném kurzu

Zdroj: vlastní fotodokumentace

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Využívá dřevěný masiv, ale i lamino. V současnosti je podle truhlářů trendem vyrábět levnější výrobky z lamina. Poptávka po laminu je velká, sám truhlář by rád vyráběl z masivu, ale je to dražší a moc zákazníků prozatím masiv nevyžaduje. Pro příklad výrobky z masivu jsou někdy až 7krát dražší než z lamina. Podle truhlářů máme dostupný dostatek dřeva, ale hodně ho vyvezeme do zahraničí a z velkého množství vzniká právě lamino. S opracováním lamina není taková práce jako s masivem. Ten je potřeba hoblovat, brousit, lakovat. Lamino se pouze naefle na požadovanou velikost a smontuje. Velkovýroby dělají z lamina stavebnicové systémy, kdy si zákazník skří smontuje sám podle návodu. Truhlář dává tzv. truhlářské spoje.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Nábytek se sestaví a pak probíhá jeho montáž. Mimo dřevo využívá truhlář i kovové komponenty. Kovy ale většinou nepracovává, spíše je montuje do dřevěných výrobků. Nejčastěji využívá k výrobě smrk a borovici, protože ty jsou nejlevnější. Rád pracuje i s bukovým dřevem. Vyrábí také dubové schody. Velice málo se pracuje s ebenovým dřevem, protože je to velice pracné.

Obrázek 33: Ukázka tvorby pana Duba

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Pracuje většinou stroje. Truhlář se líbí i tradiční způsob výroby, ale je velice náročný na čas. Truhlář má dostupné i tradiční nástroje, jako hoblíky, rýple, pilníky, pily a dláta. Při odborných kurzech ukazuje ve vlastní dílně, jak probíhala výroba dřeva. Tzn. lidé využívají tradiční nástroje i při kurzech. V běžných truhlářských zakázkách ale využívá především opracování dřeva stroje.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

V truhlárně vyrábí repliky truhel a různé poličky. Je schopen vyrábět dle fotografie anebo obrázku. Truhlář nevyrobí nové věci podle vlastních vzorů. Využívá vzory, které jsou již zařazené. Pokud dostane k výrobku

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

p edlohu, drfí se jí. N kdy vy ezává i jinak tvo í na truhlách r fí ky a skládané listy. V truhlárn vyráb li nedávno také sk í na zakázku bez vyuffití fleleza.

Obrázek 34: Ukázka tvorby pana Duba

Zdroj: vlastní fotodokumentace

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Truhlá d lá kompromis mezi tradicí a modernou. Ned lá sériovou výrobu a zároveň vyuffívá tradi ní spoje d eva. Materiál na efle podle pot eby, obrousí ho, sestaví a op t rozlofí, poté jej brousí najemno. Dále se materiál lakuje, mo í, a tím získá jinou barvu a ochrannou vrstvu. Tradi ní se nap . st l nebo lavice vyráb ly z jednoho kusu, d evo se ale prohýbalo. Dnes se d evo efle na fo–ny, které se montují dohromady.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Tradiční jsou postupy výroby. Dříve se skříně nestloukaly, ale vyufňovaly se tzv. truhlácké spoje. Dříve do sebe muselo vždy dokonale zapadat. Také se vyufňoval pouze masiv. V mnoha domácnostech stále nalezneme tradiční almary z masivu. Tento starý nábytek má svou cenu.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Tradiční jsou právě truhlácké spoje. Řemeslo lze označit za tradiční, když vyufňujeme masiv jako hlavní složku výrobku a dříve je spojováno bez šroubů, tak aby samo a pevně drželo. V současnosti se vyskytuje mnoho truhláckých spojek, které pracují pouze s laminem. Práce s laminem není tradiční a vznikla kompromisem moderní doby a tradiční výroby. Každé řemeslo se ale musí vyvíjet v souvislosti s dobou.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Uplatnitelnost řemesla stoupá ve vlnách. V současnosti je truhlácké řemeslo na vzrůstající úrovni. Vzrůstá zájem o dřevěné výrobky (masiv), ale předpokládá se, že zájem zase zákonitě bude klesat. Lidé někdy preferují dřevěné výrobky, jindy jsou moderní výrobky z jiného materiálu (např. plast) levnější, ale není tak kvalitní. Truhláři mají v současnosti v práci dostatek zakázek. Podle autora má truhlácká stěna lepší uplatnění než například kovářská stěna, ale kováři jsou pro výrobu více tradiční. V případě, že pokud se sníží obliba dřevěného (masivu), lze stále je přetvořit. Veřejnost má zájem o práci se dřevem v jeho řemeslných kurzech, bohužel poptávka po nábytku z masivu není velká.

Obrázek 35: Ukázka tvorby pana Duba

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Řemeslník: Petr Vachet – truhlář

1. Kontakt

Adresa: Citice 149, 356 01 Citice

Telefon: 732 944 508

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Vyučil se truhlářem v Královském Poříčí. V rodině před ním nikdo nevykonával truhlářské řemeslo, tzn. nemá rodinnou řemeslnou tradici.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Již 20 let vykonává truhlářské řemeslo. Po celou tuto dobu se věnoval pouze truhlářství.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Specializuje se na výrobu obkladů stěn, schodů, dveří, kuchyňských linek, vestavných skříní. Nejraději vyrábí schody. Tvoří také pergoly, truhlíky, pískoviště. Poskytuje i služby: montáž plovoucích podlah a oblofkových zárubní. Motto truhláře je: Kvalitně zhotovit a za rozumnou cenu. Truhlář také radí, zaměřuje a provádí cenovou nabídku.

Obrázek 36: Ukázka tvorby pana Vacheta (schodiště)

Zdroj: <http://truhlarstvi-vachek.webnode.cz/>

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Vyrábí samozřejmě nejčastěji z dřeva, ale občas musí pracovat i se skleněnými komponenty, například při výrobě dveří. Vyšlívá dřevotřísku i masiv. Pro zpracování nábytku z masivu vyšlívá nejčastěji borovici. Pro výrobu je dle něj také vhodný dub, který jílk není tak levný. Pracuje v poměru 1:1 s dřevotřískou a masivem. Pokud si zákazník vybere zakázku z dřevotřísky, hlavním důvodem je nižší cena.

Obrázek 37: Dveře se skleněnou výplní

Zdroj: <http://truhlarstvi-vachek.webnode.cz/>

Z nástrojů používá pan Vachek z velké části moderní nástroje pro opracování dřeva (jako pásová bruska, fréza, hoblovka s protahem a další). Má také dostupnou klasickou pilu, kladiva, hoblíky a řídla, ale nepoužívá je příliš často, protože jejich využívání prodlužuje proces výroby.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Vyšlívá šep a dlab. Je to tradiční typ spoje, které se využívají například při spojování nohou u židlí a stolků. První část spoje tvoří dlab, což je otvor v dřevěném dílu, a druhou částí je šep, který je vytvořen ubráním materiálu v místě spoje. Dříve se dělaly ozuby, které už se dnes moc nepoužívají. Jsou to základní rohové spoje, které vynikají svou pevností. Vyrábí jílk například židli bez úhřoub pomocí metody šep a dlab, které se

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

zajišťují pomocí kolíků. Tuto metodu využívá, pouze pokud je požadovaná v zakázce, protože je časově náročnější.

Obrázek 38: Židle a stůl vyráběné tradiční metodou

Zdroj: <http://truhlarstvi-vachek.webnode.cz/>

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Technologie se příliš nemění v průběhu času. Postupy výroby jsou často podobné, je vždy zapotřebí: vybrat materiál, ohoblovat dle zakázky, vytvořit hrubý výrobek, který je dále zapotřebí brousit, mořit, lakovat, opět brousit a nakonec naposled nalakovat.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Typická a proslulá byla truhlářská škola v Kynperku nad Ohří. Ve své truhlárně měl také učňáček, který se vyučil truhlářem a měl zájem o řemeslo. Problémem je podle truhláře, že mladí lidé mají malý zájem o kvalitní truhlářinu. Jejich představa je, že se řemeslo využije, nastoupí do zaměstnání a budou mít ihned vysoký plat. Problém je v tom, že jim chybí zkušenosti a moc toho neumí, když jsou první vyučení. Dnes už podle řemeslníka není dostatek schopných lidí, kteří by dostali kvalitní naučení truhlářinu. Nejlepší je, když mají už ni opravdu o řemeslo zájem a mají v něm zálibu.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Tradiční je řemeslo právě technologiemi, které jsou využívané pro opracování, zpracování a výrobu z dřeva. V současnosti je navíc dále lakováno, aby bylo dostatečně ochráněno před vnějšími vlivy. Barvy jsou na jiné bázi než ty, které se využívaly v minulosti. Postupně se zase řemeslo navrácí ke starým postupům, při kterých jsou používány vosky a oleje. Nově je využíváno laminování.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Truhlář má velké množství zakázek. Předpokládá, že kvalitní truhlářské výrobky budou stále žádanější. Podle truhláře je v posledních několika desetiletích v této oblasti zájem o kvalitní řemesla. Neustále ale ubývá kvalitních řemeslníků. Poptávka bude neustále vysoká, ale nebude dostatek kvalitních truhlářů, kteří by zakázky zpracovávali. Na výrobcích truhlářské lze ocenit hlavně kvalitu. Cena jeho zakázek je poměrně vysoká. Velké obchody prodávají výrobky s mnohem nižší kvalitou. Truhlář považuje nábytek z velkých obchodních řetězců za spotřební materiál, který nemá vydržet dlouho, ale je levný a dostupný.

Obrázek 39: Ukázka tvorby pana Vacheta (autobusová zastávka)

Zdroj: <http://truhlarstvi-vachek.webnode.cz/>

KOVÁ STVÍ

Za za átek zpracování felezné rudy nelze považovat **dobu feleznou**, nebo doklady o znalosti výroby sahají do staršího období. Nejstarší nalezené felezné předmety nesoucí známky opracování byly nalezeny na území dnešního Íránu, Egypta a Sýrie a pochází z období 3 000 let př. n. l. Podle znalostí výroby a používání feleza byla v minulosti posuzována vyspělost národů, a proto byly tyto znalosti velmi dlefité.¹

Název kováství vznikl ze slova kovat, tedy bít nebo tlouct nějakým nástrojem do rudy. První zkušenosti s kovááním mli jifl pravěký lov k, který při úderu do ryzího kovu zjistil, fe se neodlupuje jako kámen, ale tvaruje se podle úderu. S postupem času docházelo ke zdokonalování kováských technik a nástrojů a kováské řemeslo se stalo velmi ceněné. Úroveň řemeslné výroby byla na mnoha místech odlišná. Jako první ve střední Evropě zcela ovládli felezáskou techniku Keltové v **období laténském** (5. a 4. století př. n. l. do 1. století n. l.). V **době římské** jifl bylo řemeslo (1. a 4. století n. l.) na vysoké úrovni (využívali felezné kovádky, kryté výhně s mchy a vyráběli různé nástroje a zbraně). **Slovanské kováství** se vyrovnalo svou kvalitou okolnímu svtu v 8. a 9. století n. l. Typické slovanské kovářny byly vybudované v chatrích s výhni zahlobenou v zemi a kofleným nebo dřevěným mchem. K nejastjím nástrojům patřila kovádkina umístěná na palku a koryto s vodou sloufící na ochlazení kovu. Konstrukce slofít jifl výrobky s prvky umleckého zpracování byly vyráběny na hradištích anebo v sídlech vládců. Rozvoj rušního malovýrobního kováství vyvrcholil jifl v 10. a 13. století. Technologie se v podstatě od této doby výrazně nemění. Při tvorbě umleckých kovářů mohlo postupně docházet ke změně skladby výrobků, užívaných materiálů, podílu strojní a rušní práce anebo estetických požadavků.²

Nová kulturní vlna s názvem **gotika** nastala v Evropě ve 13. století a výrazně ovlivnila i kováské řemeslo. Nejdíve tento směr ovlivoval hlavně církevní prostědí, ale později se začal projevat i v architektuře měst. V této době se kováství výrazně posunulo směrem k umleckému řemeslu. Charakteristickým prvkem gotiky byl lomený oblouk, febrová klenba, opěrný systém a vertikálna a třhlost tvarů směřujících vzhůru.³

¹ Ivo Frolec. 2003. Kováství. Praha: Grada Publishing, a.s.

² Pavel Révay, Vondruška Třmon. 2010. Umlecké kováství. 2. přepracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s.

³ Ivo Frolec. 2003. Kováství. Praha: Grada Publishing, a.s.

V 15. století ovlivnila ková ství **renesance** roz-í ená z Itálie. Inspirace pro ková ství byla nalezena ve znovu objevené antické kultu e a p inesla rozkv t a nové techniky zpracování fleze. Typickým motivem se staly hust vinuté a navzájem provlékané osmy (nap . u m íflí). K výzdob renesan ních prvku se nej ast ji vyufflivalo zlato. Dále ková ství ovlivnilo **baroko**, které p ineslo nové prvky ve tvaru listu z plochého materiálu, který byl bohat rýhovaný a plasticky modelovaný. V druhé polovin 18. století nakrátko zavládlo období **rokoka**, které bylo charakteristické rozvojem manufakturního pr mysly a díky kterému dochází k pomalému úpadku um lecko-ková ských prací. V tu dobu se v dílnách vyráb ly spí-e drobn j-í ufflkové a dekora ní p edm ty, které m ly úst ední motiv mu-le neboli rokaje, podle kterého byl sloh pojmenován. Ková ství pro-lo zm nami také v období **klasicismu** (poslední t etina 18. století), které je charakteristické hladkými rovnými ty emi, dekorativními geometrickými prvky a antickými ornamentálními vzory. Období **romantismu** (1. polovina 19. století) se stalo p ízna né úpadkem ková ského emesla. Práci ková nahradily odlitky vyráb né v továrnách. P es pr myslový rozmach vyfadovali n kte í architekti stále um lecko-ková ské práce. V **secesním** ková ství se jifl pln vyufflivaly moderní technologie, které se ale citliv prolínaly s tradi ními zp soby zpracování kovu. emeslo p ízniv ovlivnil také vznik um leckých -kol.¹

Podoborem ková ství je **podková ství**. Bez správného podkování dochází k opot ebení kopytní rohoviny koní, a snifluje se tím jejich pracovní výkonnost. Náznaky prvního podkování spadají do období rozmachu keltské kultury. V na-í vlasti se zavedlo podkování pravd podobn afl v 10. století. Nejv t-í technické dokonalosti dosáhlo podková ství v 18. a 19. století, protofle bylo podlofeno výzkumy v oblasti veterinární v dy.²

V eském vesnickém prost edí m lo ková ství dlouholetou tradici. S ková stvím byl spjat rozvoj zem d lství a ostatních emesel. Vesni tí ková i vyráb li jednoduché p edm ty zhotovené tvarováním fleze, opravárenstvím a podková stvím. Kovalo se zem d lské ná iní jako radlice, kosy, srpy, lopaty, rý e, motyky, výstroje bojovník , flezné prvky ko ských postroj a emeslnické nástroje. Ková i m li v eských zemích zvlá-tní spole enské postavení. Ková i byli asto zástupci obce a jejich kovárna byla místem spole enských setkání.³ Kovárny stávaly u potoka, protofle vodní síla pohán la t flká kladiva zvané

¹ Pavel Révay, Vondru-ka Týmon. 2010. Um lecké ková ství. 2. p eracované vydání. Praha: Grada Publishing, a.s.

² Kysilka, Karel a kol. 2006. Podková ství. Praha: Grada Publishing, a.s.

³ Ivo Frolec. 2003. Ková ství. Praha: Grada Publishing, a.s.

hamry a m chová dmýchadla. Ková ská práce byla v minulosti zatla ena litinovými výrobky a mechanizací, ale dnes se op t vracíme ke kvalitním ková ským výrobk m.¹

V p íhrani ní oblasti Kru–noho í se praktikovalo zpracování kovu jífl v 15. a 16. století v souvislosti s hornickou ínností. V okolí Lokte a fiatce se vyráb ly jífl v roce 1786 ífice, které se v eských zemích vyráb ly pouze zde. V 19. století se ková ské dílny na zpracování ífic nacházely i v Abertamech, Nových Hamrech, Nejdku, Bernov , Milí ích, Rotav , Jind ichovicích, Mlýnské aj. V roce 1860 výroba zam stnávala 680 d lník : ková , vykrajova , pilníká , le-ti a cínova . V 17. a 18. století se v oblasti Kry-tofových Hamr objevila také ková ská výroba h ebík . V oblasti Krupky u Teplíc kvetla v roce 1750 produkce kovových p ezek a knoflík .²

Ková ské emeslo se neustále vyu uje na st edních –kolách v R. Obor um lecký ková , záme ník a pasí je u ební obor dostupný na 14 –kolách, fládná se ale nenachází v Karlovarském kraji. Obdobný obor s názvem Um lecko emeslné zpracování kov nabízí 4 st ední –koly, z nich nejblií jsou v Praze a Plze ském kraji.³

V roce 2002 vzniklo v R **Ková ské spole enstvo** (Spole enstvo um leckých ková a záme ník a ková ó podková ech, Moravy a Slezska, íivnostenské spole enstvo), zaji-tuje komunikaci a propojení v–ech ková na území R a bylo založeno pro udržení ístoty a kvality emesla. Nabízí svým len m r zné specializované kurzy a seminá e pro celofivotní odborný rozvoj ková , podílí se na vypracování publikací o emesle, asopisu a po ádá r zné kulturní akce. Spole enství má p íbílífln 148 len , z toho –est ková pochází z Karlovarského kraje. Tradi ní kulturní akcí se stalo Mezinárodní ková ské symposium, které se koná v ídly v Be ov nad Teplou (letos jífl 9. ro ník, který m í téma botanika a konal se 10. 9 - 11. 9. 2016).⁴

¹ Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. Zapomenutá emesla a íivot na venkov . Praha: Slovart

² MAS Sokolovsko, o.p.s. 2010 (íslo 2). asopis: Sokolovsko. Sokolov

³ Dostupné z: <http://www.stredniskoly.cz/>

⁴ Dostupné z: <http://www.kovari.org/>

Řemeslník: Ivo Rudolf - kovář

1. Kontakt

Adresa: Be ov nad Teplou 13, 364 64 Be ov nad Teplou

Telefon: 353 999 438

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Vyu il se ková em v Oselcích nedaleko Nepomuku (Poznámka autora: Zde se dodnes na st ední –kole vyu uje ková ské emeslo konkrétn je dostupný obor Podková a zem d lský ková a Um lecko emeslné zpracování kov práce ková ské a záme nické¹). Dotazovaný se rozhodoval p i volb svého emesla mezi ková stvím a ezba stvím. K ob ma emesl m m l vztah jifl od svého d tství, ale ková ství by pro n j bylo mén dostupné pro erpání zku-eností, proto zvolil ková ství. V rodin nemá fládnou ková skou tradici, ale snaží se emeslo v rámci rodiny p edávat dále mlad-ím generacím.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

35 let

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Tvo í hlavn na zakázku. Bu men-í v ci, jako –perky, nebo v t-í zakázky, jako nap . r zné ploty, branky, ochranné a ozdobné m ífle, zábradlí anebo um lecké p edm ty (repliky zví at, zbraní a nástroj i v kombinaci kov-d evo-kámen). D lá b fné podková ské práce, jako jekování koní a výroba nových podkov. Zabývá se také výrobou drobných bytových dopl k (dve ní panty, petlice, v –áky, krbové ná adí, svícny v–ech velikostí, dekora ní p edm ty, dve ní kování a r zné záme nické práce).

¹ Dostupné z: <http://www.stredniskolaoselce.cz/cs/pracoviste-oselce/obory-vzdelavani-oselce/R54-A0/>

Obrázek 40: Chameleon (kombinace kámen- železo)

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 41: Ukázka z tvorby Ivo Rudolfa

Zdroj: vlastní fotodokumentace

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Materiál: sklo, d evo, kov (železo, zlato a další barevné kovy).

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 42: Ukázka z tvorby Ivo Rudolfa

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Nástroje: Ková využívá tradiční nástroje a postupy. Nejdříve nástrojem je kovadlina a pec s ventilátorem. Tradiční metody na rozhoření ohně se již nevyužívají. Tradiční metody se dle kováře nachází v muzeu v Bečov nad Teplou. Dalšími používanými nástroji jsou kladiva, buchary atd.

Obrázek 43: Kovadliny

Zdroj: vlastní fotodokumentace

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Každý kovář má samozřejmě svůj styl výroby, který je pro něj charakteristický a podle kterého ho poznáme. Řemeslník v oblíbený vzor je lipový lístek, který již před 10 lety vkládá do svých výrobků. Každý kovář má také svou signaturu, tedy podpis. Často využívá také přírodní vzory, jako například zvířata (brouky). Na zakázku je schopen vyrobit jakýkoliv vzor, tedy i vzory, které byly využívány v určitém období (například renesance).

Obrázek 44: Signatura kováře pana Rudolfa (R uprostřed výrobku)

Zdroj: vlastní fotodokumentace

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Používá všechny staré a tradiční technologie, využívá i novější technologie, například svařování, ale není to příliš časté, v tince preferuje techniku nýtování nad svařováním. Své kovácké řemeslo označil za klasickou kovářinu, řídí se heslem: šKuj flezo, dokud je řhavěš.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Typické kovářské výrobky vyrobené především jsou různé mříže, klece, ale i křížky v kostelech, které jsou bohužel již ve špatném stavu. V současnosti kovář pracuje například na obnově kovové sochy Ježíše Krista na křížku v kostele v západosaské obci.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Podle kováře jsou to hlavní technologie, které se prakticky nezměnily za několik tisíc let. Bohužel řemeslo se dle něj dá lehko zkažit a dlat nekvalitně. Pro správné vykonávání řemesla je důležité mít znalosti, ale také vztah k řemeslu. Kováři by si vždy měli dát záležet na tom, aby práci prováděli správně. To se snaží zajistit právě celorepublikové Kovácké společenství, při jehož zrodu v Karlovarském kraji stál i pan

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Rudolf. V rámci Kovářského společenství se pořádají každoročně Mezinárodní kovářská symposia v Bečov nad Teplou. Letos již 9. ročník probíhal na téma botanika. Kovářské společenství se snaží na tuto akci nalákat co nejvíce kovářů, aby mohli předvést své řemeslo veřejnosti.

Obrázek 45: Kovářská výheň a nástroje na zpracování železa

Zdroj: vlastní fotodokumentace

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Poptávka po kovářských výrobcích je dle kováře velká. V poslední době hodně vyrábí i perky. Zakázky v tomto rozsahu jsou například ploty, mřížky, branky a zábradlí. Nejvíce u výrobků pana Rudolfa oceňují moderní spotřebitelé originalitu, zpracovanost, ruční zpracování, kvalitu, ale hlavně do každého svého výrobku dává kus srdce.

Řemeslník: Anonymní kovář

1. Kontakt

neuveden

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Kovářství se vyučil na střední škole, která leží v okolí, ale samozřejmě nejvíce se dle něj člověk naučí právě praxí. Rodinnou tradici nemá.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Od roku 1999 řemeslo vykonává sám na sebe, ale dřívě řemeslo vykonával jako svobodník (tzn. 17 let je podnikatel v kovářském řemeslu).

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Jeho oborem je zámečnictví a kovářství. Často vyrábí ploty, vrata, brány, rekonstruuje nebo vyrábí schody. Je schopen na zakázku vyrobit všechno. V současnosti lidé často nosí fotografie nebo obrázky, jak by chtěli, aby konečný výrobek vypadal.

Obrázek 46: Kovářská výheň

Zdroj: vlastní fotodokumentace

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Nástroje: vyuffívá kovadlinu, buchar, výhe , ventilátor (elektrické m chy ufl dnes nikdo nemá), svá e ky, lisy, ohýba ky, soustruh, vrta ky. K záme nictví, pot ebuje kladiva (ve velkém mnofství), zápustky atd.

Z **materiál** ková vyuffívá hlavn flezezo, v men-í mí e zlato (plátkové), mosaz a m také v men-í mí e.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Vyuffívá spí-e vzory, které pofladují zákazníci (zákazník p inese obrázek anebo fotografii a on podle n j tvo í p edm t), umí d lat r zné repliky (n které mají vzory nap . kv tin, list).

Obrázek 47: Ukázka tvorby

Zdroj: vlastní fotodokumentace

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Vyuffívá postup: kování za tepla tzn. rozehe eje flezezo do ervena (p i teplot p iblifn 900 °C) a pak ho opracovává na kovadlin kladivem. Pokud chce vyrobit v t-í po et kus , pak si vytvo í formu na otisk kovu. Formy lze vyuffít vícekrát. Forma ur uje sortiment, který nabízí. 99 % forem si d lá tento ková sám. Bere formy jako podpis ková e.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Typické pro region je podle kováře to, že u něj není moc kovářů (kovářů i postupně tím vymění). Po kovářském řemeslu je poptávka, kovář má zakázky i na rok dopředu.

Obrázek 48: Forma v bucharu

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 49: Kovadlina

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Preferuje ruční práci, v tom tkví tradice. Sice používá stroje, které dříve nebyly, ale i přesto považuje své řemeslo za tradiční. Jeho výrobky jsou kvalitnější než z velkovýroby. Tradiční metodou je nýtování, které také někdy využívá. Dříve se svařovalo kovářským způsobem – části se ohřály společně v ohni do bílého a pak se svařovaly, dnes již máme na svařování moderní techniku, která práci kováře usnadní.

Kovář popsal také rozdíl mezi kovářstvím a umleckým kovářstvím. Kovářství je zaměřené spíše na kování nástrojů, jako jsou krumpáče, okřety, majzlíky atd. Umlecké kovářství je podle něj dnes spíše umlecké záležitost. Rozdílem mezi prací v minulosti a současnosti jsou odlišné metody. Dříve se používaly ke spojení železa nýty a dnes se spíše svařuje. Nýtování trvá déle, ale vyznačuje se větší pevností.

Obrázek 50: Kladiva a kovářovo moto

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 51: Buchar

Zdroj: vlastní fotodokumentace

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Dle kováře je možná, že v budoucnosti kovářské řemeslo vymře. Kovář v syna jeho řemeslo také umí, ale raději si ke studiu vybral jinou školu. Kovář své řemeslo plánuje dlat do konce života, pokud o něj bude zájem. Prozatím lidé mají zájem o jeho výrobky, dokonce má i některé zakázky i z Německa.

Výrobky jsou lákavé, protože je to ruční práce. To podle kováře lidé stále ocení. Výrobky z velkých obchodních stanic jsou sice levnější, ale rozhodně méně kvalitní. Za cenu, na kterou výrobky z velkých obchodů nelze koupit ani materiál. Kovář ze zásady odmítá opravovat, zkracovat a jinak upravovat levné výrobky z velkých obchodů, které si lidé koupí, protože upřednostní cenu před jeho kvalitní ruční prací.

Řemeslník: Karel Částka - kovář

1. Kontakt

Adresa: Rájec 83, 362 33 okr. K. Vary - Nejdek

Telefon: 353 925 197

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Vyučil se řemeslo (obor provozní zámečnick). Již na střední škole měl 6 týdnů praxe v kovárně. Řemeslo nedělal celý život, ale až od svých 50 let. Chodil také na kurzy kovářství na hrad Helfštýn v Petrově. Kurzy vedl pan Habermann (toho považuje za pápeže všech kovářů). Několikrát se účastnil Kovářského symposia v Bečově nad Teplou. Kovář se ve svém volném čase zajímá o další řemesla, jako například sochařství a další.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Kovář uvedl, že pracuje 16 let s ohněm a kovářinou. Je ale celoživotní sbíratel kovářin a kovářského nářadí. Sbírá mimo jiné také literaturu, která se zabývá kovářstvím.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Specializuje se na výrobu zahradního nábytku, závesů, vyrábí kovářské altány, dřeváky, podložky na tesařské práce, ohňové kóše, svícny, nábytek (například flezná postel), mřížky, sety, sady sekáčů pro kameníky, brány, rámy obrazů a nářadí (i opravy seker, motyk a krumpáčů). Spolupracuje s řemeslníky v okolí (kameníci a tesaři). Vykonává i zámečnické práce.

Obrázek 52: Kování trámů

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 53: Ukázka tvorby pana Částky

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Využívá při výrobě pouze železo a ocel. Vyrábí také předměty pro radost zezbávané noflíky. Proto se spolupracuje s ostatními řemeslníky, zná jejich řemesla. Pro jeho řemeslo je důležité, jaký typ uhlí má vyufflit, do čeho se železo kalí (voda, olej, vzduch), musí umět poznat druhy oceli.

Z nástrojů při výrobě používá hlavně kovadlinu, buchary, lisu, probíjecí desky, kufelku, výheň, stroj na torcování železa (skrucování) a strojní pilu. Kovář více svařuje, neflíká. Má také dostupné veškeré základní elektrické vybavení (bruska, flexa).

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Často využívá vzor lilie. Zdobným komponentem je tzv. prolis. Při tvorbě prolisu čerpá vřady z literatury a také z návrhů v památek. Kovář říká, že zachraňuje železo, sbírá je a dále upotřebuje.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Nejčastěji využívá ruční kování a lisování (skrucování). Používá moderní i tradiční nástroje. Jedním z moderních postupů je vyézávání plazmou. Dle kováře v moderní době nelze nevyužívat moderních nástrojů, ale snaží se ctít řemeslo. Pokud si sám není jistý, navštíví jiné kováře, kteří vřady rádi pomohou. Kovář věří na to, co je napsané. Kovář nehledá na internetu tvorbu ostatních, drfí se vřady toho, co je napsané v knihách a co mu poradí ostatní (ještě se neseťkal s tím, že by mu někdo odmítl pomoc).

Obrázek 54: Vlevo buchar, vpravo kovadlina

Zdroj: vlastní fotodokumentace

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Za typické považuje okrasné zábradlí k balkón m, vnit ní zábradlí dom atd. V t ch spat uje ková poslední kvalitní ková skou práci, která byla vyráb na podle starých metod. Tato zábradlí byla d lána ru ní tvorbou. Ková i nebyli vybaveni svá e kou, ale museli kov nah át a useknout. Oblast Nejdku je poznamenaná historickými souvislostmi. V Rájci byly d íve t i kovárny, ty sloufily kameník m pro opravu kamenických nástroj . V této oblasti také na-el n kolik podkov a -roub .

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Ková ství bylo odjakfliva tradi ní tím, fle pomocí n j byly vyráb ny a opravovány nástroje (kladiva, sekery). Ková se v nuje oprav nástroj , a vypomáhá tím dal-ím emeslník m, kte í si nástroje opravit nedokáflí.

Obrázek 55: Ukázka výrobků pana Částky

Zdroj: vlastní fotodokumentace

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Kovář si myslí, že moderní doba postupně zničí řemeslo. Například uflitek jsou omezené emise, které vychází z komínů. Kovář bez ohně nemůže být (–lo by pracovat s plynem, ale ten kovář nemá). Kovářské řemeslo také vyžaduje obrovskou dávku trpělivosti. Dětito řemesla nezajímají, protože chtějí všechno hned a trpělivost nemají.

Kovář přiležitostně vyrábí výrobky pro pěstování. Tvorbou se neříví. Preferuje výrobky dodávat za protislužbu anebo jako dar. Například kdyžfelník potěbuje nabrousit sekáky, tak ten mu pak na oplátku pomůže s opravou omítky (tento řelník totiž ovládá i zednické práce). Kovář své řemeslo předal synovi, který se jím nevyučil, ale umí jej vykonávat. Kovář považuje řechy za národ, který byl v řemeslech velmi zručný. Řemeslo se dříve vřdy dilo.

Obrázek 56: Ukázka tvorby (lampa)

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Obrázek 57: Ukázka tvorby pana Částky

Zdroj: vlastní fotodokumentace

EZBÁ STVÍ/ BETLÉMÁ STVÍ

ezbá ství je um lecko-emeslný obor, který provází lov ka od pradávna a lze ho za lenit mezi starodávná emesla. D evo bylo vřdy nejdostupn j-í a nejlevn j-í materiál s -írokým vyuffitím. Ve svých po átcích se ze d eva vyráb ly primitivní nástroje ó pro vyuffití p i práci i jídle, r zné nábofenské p edm ty apod. Opracováním d eva se také rozvíjela lidská zru nost. ezbá ství se uplat uje nejen ve výrob dekorativních p edm t , ale také nap íklad v rozsáhlej-ích ozdobných prvcích ó okrasná vy ezávaná schodi-t a jiné ozdobné prvky v exteriérech a interiérech.

Po átky ezbá ství lze najít jifl v **prav ku**, p esto prav kých ezbá ských výrobk se dochovalo pouze nepatrné mnofství. V daleko v t-ím zastoupení lze nalézt prav ké nástroje, které sloufily k opracování d eva (sekyra, dláto, po íz, pilník). Vývoj ezbá ství **ve starov ku** lze odhadovat také jen z velmi malého mnofství dochovaných poz statk . V ecku a ím bylo navíc d evo ozna ováno za pod adný materiál, který se p íli- nehodil pro um leckou tvorbu. N které chrámové konstrukce v-ak dokazují, fle byly vyrobeny ze d eva, a písemné zprávy dokládají, fle nejstar-í ecké sochy byly d ev né. **V dob románského slohu** bylo ezbá ství spí-e upozad no kamenosocha stvím a ezbá stvím na slonovin . Sochy ze d eva byly poufívány pouze jako podklad pod tepaný st íbrný nebo zlatý plech. ezbá ství dosahovalo svého vrcholu **v dob gotiky**, zejména pak ve st ední Evrop , kde na rozdíl od ímských provincií nedominoval kámen nad d evem. Vysoký standard gotického ezbá ství ovliv ovalo bohatství církve, navy-ující se po et církevních staveb, které bylo pot eba vybavit. Zárove v tomto období vznikaly cechy emeslník , kte í dbali na kvalitu svých výrobk . V období gotiky dochází také ke vzniku propracovan j-ího gotického nábytku, který je slofít ji zpracováván. St ny nábytku nejsou pouze z plných prken a fo-en, ale vyuffívá se rámová konstrukce, do nífl se vkládají výpln . Druhým a zatím posledním vrcholem ezbá ského um ní bylo **období baroka**. V tomto období bylo vytvo eno velké mnofství velice kvalitních ezeb. D vodem bylo velké mnofství a náro nost zakázek církve a vrchnosti. Díky místním tradicím dochází v období baroka k rozvoji figurálního ezbá ství, zejména ve Třpan lsku, Rakousku, ale také v N mecku a echách. Barokní nábytek je len n bohatými ornamenty a figurami, asto zlacenými nebo polychromovanými. **V rokoku** je ve figurálním ezbá ství ustupováno od barokní dramati nosti a je up ednost ována hravá zdobnost. U nábytku se rokoko projevuje drobn j-ími rozm ry, zjemn ním tvar m a asymetri ností. **V dob klasicismu** dochází k útlumu ezbá ství, mezi materiálem je znovu up ednost ován kámen a kov. Církev a -lechta se od ezbá ských d l odvrací a novými zadavateli ezbá ských pracích se stávají zákazníci z ad m – anstva a burfioazie, kte í jsou mén náro ní. **V období**

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

romantismu dochází ke zrušení uměleckých cech a dochází k zavádění do výroby. Také v tomto období je poptávka za odvětví po uměleckých pracích nízká, proto umělci i hledají zákazníky mezi měšťany. **Od konce 2. světové války do po válce 21. století** dochází k uplatnění řady nových změn. Rozvíjí se do výroby strojů, dřevěných pily, kopírovací frézy.¹

Převládá umělecká tvorba a umělci pracující se dřevem v **Krušnohoří** se dají nalézt v 17. století. V Krušných horách a přilehlém regionu po válce dominovala těžba nerostného bohatství, která přispěla k rozkvětu tohoto regionu. Následný útlum těžby však přivodil mnoho horníků do fláky a donutil je hledat jiné možnosti obživy. Díky bohatství krušnohorských lesů a bohatému zdroji dřeva došlo k rozvoji umělců vázaných na zpracování dřeva, mimo jiné i k rozvoji uměleckých stvů. V Krušných horách tak vznikala řada zdělaných děl ze dřeva (ozdobné oblouky, vánoční pyramidy, louskáčky na ořechy, stromky, dýmající panáčky, betlémy, zvířátka apod.), která se zachovala dodnes. Od 18. století se na české i saské straně Krušných hor rozvinula výroba hraček a vánočních ozdob.²

Mezi nejdelší patří **techniky opracování dřeva** v Krušnohoří patří vyezávání, soustružení, soustružení obrů a stromky z hoblin.² Mnohé z těchto technik jsou unikátní pouze pro Krušnohoří.

Vyezávání je z těchto technik nejvíce rozšířeno. Jako nejvhodnější materiál je používáno lipové dřevko, ze kterého vzniká mnoho typických krušnohorských motivů jako pyramidy, figurky horníků, betlémy, dýmající panáčky, zvířátka apod.

Soustružením je opracováno dřevko pomocí soustruhu a dále opracováno různými nástroji (dláta, krabky) do požadovaného tvaru. Tímto způsobem opracování dřeva vznikají například louskáčky.

Soustružení obrů (Reifendrehen) patří k celosvětově výjimečné technice zpracování dřeva. Bylo vyvinuto v Krušných horách kolem roku 1800. Toto umění bylo provozováno pouze v několika místech, v Německu například v Seiffenu, Deutschneudorfu a Deutscheinsiedelu. Technika soustružení obrů se používala zejména k výrobě dřevných zvířat (Reifentiere). Při výrobě je nejprve dřevná obruba opracována na soustruhu tak, že na špičce *vysoustružené obruby pak vznikl obrys konturu zvířete*.

¹ Dostupné z: MINÁŘ, Marek. Řezbářství. Praha: Grada, 2005. 264 stran. ISBN 80-247-0743-8.

² Dostupné z: Lidové umění Krušných hor. Krušnohoří bez hranic [online]. [cit. 11.08.2016]. Dostupné z: <http://krusnohori-bez-hranic.cz/lidove-umeni-krusnych-hor>

Nakonec mohlo být z obru e od-típnuto mnoho figurek zví at, která se pak dle dal-ích požadavk dotvá ela bu vy ezáváním i malováním.õ²

Stromky, strome ky z hoblin (Spanbaumstechen) tvo í bu sou ást pyramid, nebo se pouívají jako samostatné dekorace. Výroba t chto stromk vyřaduje velkou zru nost, z d vodu k ehkosti jednotlivých hoblin. Strome ky se vytvá ejí z kuflelu lipového d eva, kdy za pomcí dláta jsou vytvá eny jednotlivé hobliny.²

S ezba stvím je úzce spjaté **betlé má ství**. Motiv Kristova narození je v r znorodých podobách znázor ován r znými um leckými obory. V roce 2012 ub hlo 450 let od postavení prvního betlému v echách. Od roku 1562 se v Praze ujal zvyk stav ní chrámových jeslí, který byl následn díky jezuit m roz-í en do v-ech klá-ter v echách, na Morav a ve Slezsku. První betlémy se stav ly v kostelech, klá-terech, chrámech a sakrálních stavbách. ¹eny byly eholnickými ády, zejména jezuity, franti-kány, kapucíny, dominikány a n kterými flenskými ády. eholnické ády asto tyto betlémy také vytvá ely.¹ Pozd ji si betlémy po izovali lidé ze -lechtického a bohatého m – anského stavu, kte í si je nechávali vyráb t profesionálními ezba í.² Roku 1782 byl vydán edikt císa e Josefa II., který zakázal vystavovat betlémy v kostele. Následkem tohoto na ízení bylo, fle velké množství krásných betlém bylo odstran no a nenávratn ztraceno i zni eno. Na druhé stran mezi prostým lidem tento zákaz zap sobil opa n . Lidé, kte í byli na betlémy zvyklí, si je za ali po izovat do svých domov z rozli ných materiál . Po roce 1825 se betlémy vracejí do kostel , ale z stávají také trvale v domácnostech prostých lidí. Trojrozm rné betlémy se stávaly řádan j-ím zbořím a jejich tvorba za íná pronikat také do ezba ského um ní. Po první válce proniká do betlémá ství folklór, národní cít ní a lidová tvo ivost. Konec druhé sv tové války znamenal konec zlaté éry betlémá ství v echách. eské pohrani í opou-tí obyvatelé n mecké národnosti a mezi nimi i mnozí betlémá í. V dne-ní dob existují v eské republice 4 spolky, které udržují tradici stav ní betlém ó eské sdružení p átel betlém , Spolek eských betlémá , P íbram-tí betlémá í a Spolek p átel betlém v T e-ti.³

¹ Dostupné z: ZÁBRANSKÝ, Milan, RODA, Jan. Putování za betlémy České republiky. Praha: Grada, 2014. 200 stran. ISBN 978-80-247-5063-7

² Dostupné z: KOMÁREK, Josef, ZÁBRANSKÝ, Milan. Lidské vztahy člověka a přírody? Vypovídají o nich betlémy. Betlémy [online]. [cit. 11.08.2016]. Dostupné z: http://www.betlemy.cz/betlemar003.htm#Historické_vztahy_člověka_a_přírody____Vypovídají_o_nich_betlémy...

Do roku 1945 bylo **Kru-noho í** bohaté na výrobu betlém . Vznikaly zde betlémy, které lze ozna it za specifické pro tuto oblast ó kyn-perské betlémy. V Kyn-perku bylo v 19. století hojn roz-í ené um lecké emeslo. Byly tvo eny figurky drobných rozm r (2 – 5 cm vysoké) z brslenu, které byly detailn propracované. Charakteristickým prvkem kyn-perských betlém je také situování scény narození do t í stran. V dolní ásti uprost ed je v jeskyni umíst na svatá Rodina, p ed kterou jsou pastý i vedoucí ove ky. Scéna situovaná vpravo do hloubi sk í ky je nejtypi t j-í pro kyn-perské betlémy ó and l s plamenným me em vyhán jící Adama a Evu z ráje. Od 19. století se na Karlovarsku roz-í uje také dal-í typ betlém , betlém pod sklen ným poklopem ó -turcem.¹

Řemeslník: Daniel Krejčí - řezbář

1. Kontakt

ezbář ství Akácie

Adresa: Libavské Údolí 112, 357 51, Kyn-perk nad Oh í

Telefon: +420 732 511 795

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Dle slov pana Krej ího je jeho zru nost k emeslu šdar od pánabohaō. Nemá vystudovaný fládný emeslný obor. Práce se d evem pro n ho byla vřdy p irozená, vyr stal na vesnici a jako kluk nikdy nevy-el ven bez nofle, kterým si odmala vy ezával figurky a lodí ky z k ry. Je samoukem, ale v rodin má vzor v otci, který byl manuáln velmi zru ný, od n hofl odkoukal mnoho praktických v cí. D tským snem bylo mít toulec plný -íp , cht l mít mnoho -íp a luk ó tento sen si splnil vlastní výrobou. Setkal se s lidmi, kte í ho velmi ovlivnili, co se týká emesla.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

ezba in se v nuje na profesionální úrovni 13 let, za ínál se suchou vazbou kv tin. K podnikání v oboru ezbář ství se dostal poté, co byl registrován na ú adu práce, kde pro-el rekvalifika ním kurzem na podporu malého podnikání. V rámci kurzu vypracoval podnikatelský zám r, který byl ú adem práce posouzen jako kvalitní, a on dostal dotaci na po áte ní vybavení a za al se flivit emeslem.

¹ Dostupné z: HÁNOVÁ, Jiřina, VALENA, František. Betlémy. Praha: LIKA KLUB, 2002. 168 stran. ISBN 80-86069-21-4.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Betlémy o v nuje se jim od za átku. Prvotním impulzem byla výroba ástí betlém jako šsubdodávka o pro n koho jiného. Pozd ji za al d lat betlémy sám. D lá betlémy, které se dají dopl ovat a roz-i ovat dle p ání zákazníka. Základ betlém tvo í svatá Rodina a zbytek si mohou zákazníci navolit dle svého p ání.

Obrázek 58: Betlém

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Formy na sýry o za al je vytvá et na základ poptávky.

D ev né výrobky o svícny, basreliéfy, figurální ezby, fletlice (fletovné lfíce), d ev ná zví átky, strome ky (z hoblin), misky, lfíce, d ev né me e a dal-í.

Obrázek 59: Stromečky z hoblin

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Spojované/uvolované v cí výrobky tvořené z jednoho kusu dřeva, například svícen, který je pospojován oky a žebry, nebo figurky betléma, vzájemně spojené. Vlastní tvorba a nápad.

Obrázek 60: Svícen z jednoho kusu dřeva

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Luky a šípy, lukostřelecké vybavení.

Uzbořené nástroje z dřeva pro jemnou práci. V rámci své práce zjistil, že mu určité typy dřev pro práci chybí, začal si je vyrábět dle potřeby, aby mu pomohly ulehčit a zefektivnit práci. Vyrábí kompletní dřevěná, kovává si šíp sám.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 61: Řezbářské nástroje

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Drflák na figurky ó pro uchycení drobných figurek p i jejich zpracování. Vlastní nápad.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Nástroje ó na jemnou ezbá skou práci poufívá ty, které si sám vyrobí. Vyrábí si nástroje dle momentální pot eby p i té které ezbá ské práci. Pot eboval nástroje, které nebyly k dostání, reagoval na díru na trhu a za al je vyráb t. Je schopen si dle své pot eby a chuti ud lat jakýkoliv pot ebný nástroj.

Poufívá i profesionální nástroje, zejména na hrubou práci a p i opracování v t-ích kus d eva motorová a elektrická pila, sekyra, lupínková pila apod.

Materiál ó nej ast ji lipové d evo, lípu považuje za nejvhodn j-í d evo, okrajov poufívá nap íklad d evo -vestky pro jeho zajímavou strukturu.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Strome ky ó tvo ené hoblinami, tradi ní kru-nohorský vzor, který byl sou ástí kru-nohorských pyramid. Pan Krej í se ke strome k m dostal na základ poptávky, kdy zákazník cht l dle p edlohy, kterou si

přinesl, vytvořit stromek v těchto rozměrech. Na postup výroby těchto stromků přišel až po několika nezdařených pokusech a následném nalezení fotografie starého německého ezbače v jedné knize.

Spojované/uvolované v cí lze považovat za tradiční vzor, který je charakteristický pro jeho práci.

Zvíátka o drobných rozměrech. Zvíátka lze nalézt také v dřívější krušnohorské ezbačské tvorbě.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Postup při své práci si opracovává surové dřevě od zátku. Naštěpí si pásky, které na efle nafoňe, a nechává dřevě odlefnat a vysušit. Následně opracovává na ezaná prkna dle potřeby (např. dle tloučkových figurek).

Technologie o ruční práce, na přípravu používá elektrické nářadí, ale finální zpracování je jemná ruční práce.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Vzory o stromků, které se objevují i na německé straně regionu.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Tradiční je řemeslo tím, že je to rukodělná práce spojená s opracováním dřeva.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Pan Krejčí dle svých slov reaguje na poptávku, dle lá v cí na přání zákazníka. Uplatnění svých výrobků v budoucnu vidí v několika směrech o dřevěné výrobky zejména jako dekorativní předměty, luky a řepy v oblasti zábavy a ezbačské vybavení při trávení volného času laické veřejnosti, ale i pro ně které profesionální ezbače.

Řemeslník: Miroslav Ďuran - řezbář

1. Kontakt

neuveden

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Vždy se mu líbila práce s přirodním materiálem, díval se na řemeslníky a chtěl si to vždy vyzkoušet. Poprvé si práci se dřevem vyzkoušel na historickém jarmarku, pak u pana Krejčího, který mu ukázal jak na to. Pan Ďuran považuje pana Krejčího za svého učitele. Naučil se víceméně jako samouk práci se dřevem, opracování kamene, výrobu svíček ze vosku, kovářství.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Jako dospívající vyrazil pro rodiče velký dřevěný přístroj, obličejovou masku vyrazil jezdíval. Pro sebe a blízké vyráběl výrobky ze dřeva od dob dospívání. Pro zákazníky vyrábí cca 2–3 roky a nikdy se práci se dřevem neovnoval profesionálně, chtěl si vyzkoušet různé řemeslné obory a práce se dřevem ho zaujala nejvíce.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

Specializuje se na výrobu dřevěných lžíc. Dokáže vyrobit svíčky, misky, srdíčka, misky na mýdlo. Ale specializací je lžice. Přizpůsobuje lžice, tak aby jejich rukojeti padly jejich majitelům do ruky.

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Nástroje: řezbářská dřívka, starý soustruh.

Převádí výrobu na starém, nohou poháněném soustruhu. Tento soustruh je raritou v regionu a na soustruhu vyrobí svícen, stojánek, ozdobné tyče.

Materiál o kterém má nejraději: dřevěné dřevo, poté lípa, bříza, buk.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Pan Ďuran položil otázku, zda lze lžici považovat za tradiční vzor, když je to běžná věc, která se používá dnes a denně.

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

Používá tradiční postupy o postup výroby dřívce a výrobek, které dává, je jifi daný.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Bez odpovědi.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

řemeslo je tradiční postupem výroby a materiálem, který používá o d evem.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

ezba in a práce se d evem má uplatnění v budoucnu. D evné výrobky nachází uplatnění v oblasti ezoteriky a jako módní prvky. P írodní materiály mají budoucnost, lidé se navrací ím dál ast ji k p írodním v cem a materiál m.

Řemeslník: Josef Frnka - řezbář

1. Kontakt

Adresa: Jindichovice, Jofr76@seznam.cz

Telefon: +420 723 877 573

2. Jakým způsobem jste se řemeslo naučil?

Je samoukem. Prvotním impulzem bylo, flecht l d lat svým blízkým radost vlastnoru n vyrobeným dárkem. N kte í lenové rodiny pracovali v lese o kácení stromy, cofil jeho vztah ke d evu ur ítým zp sobem také formovalo. Bratr se v noval výrob betlém, byl mu v za ítcích vzorem. ezba in se v nuje jako svému koní ku. Tradiční ezba inu hodn studoval z literatury nebo okoukal postupy nap íklad na historických trzích (nap . práci pana Krej ího). Práci s motorovou pilou zkou-í sám, p ípadn se inspiruje videy na internetu.

3. Jak dlouho řemeslo vykonáváte?

Klasické ezba in se v nuje 13 let. Poslední 3 roky mu u arovala rychle ezba motorovou pilou (speedcarving). Líbí se mu rychle ezba, protože je výsledek brzy viditelný.

4. Na jaké výrobky se specializujete?

D íve betlémy ó men-í so-ky, svícny, tradi ní sochy emeslník a um lc (cca 20 30cm) ó ezba , dráteník, trumpetista a dal-í.

Nyní rychle ezba motorovou pilou ó sochy pták ó orli, sovy, chrli , postavy v fivotní velikosti.

Obrázek 62: Sochy ptáků

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014 – 2020

Obrázek 63: Vyřezávaná postava v životní velikosti

Zdroj: vlastní fotodokumentace

Pomocí rychlo ezby vyrobí cokoliv, vnímá to jako výzvu zkoušet nové věci a zároveň se zdokonalovat.

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 64: Betlém

Zdroj: vlastní fotodokumentace

5. Jaké používáte nástroje a materiály?

Nástroje ó pily, brusky, speciální li-ty na pily, p i tradi ní ezba in pouffívá dláta.

Materiál ó d evo lípy nebo ol-e pro tradi ní ezba inu, pro rychlo ezbu d evo jehli nan ó borovice, mod ín.

6. Používáte tradiční vzory, a odkud pochází?

Z tradi ních vzor vyrábí klasické misky nebo lfíce. Výrobky, které jsou typické pro v t-inu ezba .

7. Jaké postupy nebo technologie při výrobě nejčastěji používáte?

P i tradi ní ezba in si opracovává a p ipravuje d evo od samého za átku, pouffívá tradi ní zp sob opracování d eva ze -palku afl do podoby fo-en, latí a následn drobnou ru ní prací opracovává do finální podoby.

Pro rychlo ezbu není potřeba péče, efektivně rovnou ze dřeva, dřeva nenechává vysychat. Dřevěné listnatých stromů je pro rychlo ezbu nejvhodnější mokré, dřeva jehličnanů naopak suché.

8. Co z výše uvedeného považujete za typické pro region?

Výrobu betlémů.

9. Čím je Vaše řemeslo tradiční?

Jedná se o staré řemeslo, o tradici, která umírá. Málokdo se zabývá tímto řemeslem.

10. Jak vidíte uplatnitelnost Vašeho řemesla v současné době? Čím jsou Vaše výrobky zajímavé pro moderního spotřebitele?

Rychlo ezba je pro veřejnost lákavá jako zpestření, kdy je výsledek rychle vidět. Výrobky uplatnitelné jako dekorace. Výrobky z rychlo ezby zejména jako vnitřní zahradní dekorace, dekorace na veřejných prostranstvích apod. = ozdobné, estetické uplatnění. Výrobky tradiční ezba nyní slouží jako dekorace.

Ezba nyní je v tomto kraji nedoceněná.

SHRNUTÍ

Zmapování řemesel na české straně území regionu Euregio Egrensis, a především přímá komunikace a rozhovory se zde působícími řemeslníky přináší zcela nový pohled na tradiční řemesla v této oblasti. Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že vnitřní řemeslník se svému oboru nevyužívá na těch místech, kde by mohl, ale předáváním zkušeností od ostatních. Jednotliví řemeslníci se nikdy nešli v pohledu na otázku tradice o tradičních materiálech, vzorech, postupu a celkové definici tradičního řemesla. Co ale všechny spojuje, je to, že své řemeslo vykonávají s láskou a nadšením, které je velmi nakaflivé. To považujeme pro zachování tradičních řemesel za velmi důležité. Smutné naopak bylo, že když zjišťujeme, že o řemeslo není mezi mladými lidmi příliš velký zájem a řemeslníci zmapovaných řemesel se ani nevyužívají na řádné kole. Nezbyvá tedy nechat, že se budou stále objevovat noví řemeslníci, kteří se budou chtít tradičním řemeslům novat, a uchovávat je tak i pro další generace.

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Ukázky paličkování	10
Obrázek 2: Ukázky paličkování	11
Obrázek 3: Háčkování a pletení	11
Obrázek 4: Krajka „Krušnohorský květ“	17
Obrázek 5: Krajka "Velikonoční závěsné vajíčko"	17
Obrázek 6: Záložka do knihy	18
Obrázek 7: Detail záložky do knihy	18
Obrázek 8: Detail střípce záložky	18
Obrázek 9: Pen flenky z dílny paní Dubcové	23
Obrázek 10: Ukázka výrobků paní Dubcové	24
Obrázek 11: Přírodní kůže, tzv. půlka	25
Obrázek 12: Barvená kůže z koželužny	25
Obrázek 13: Nástroje, voskovaná nit	26
Obrázek 14: Vysekávací stroj a výsekové nože.....	27
Obrázek 15: Šerfka.....	27
Obrázek 16: Barvení.....	28
Obrázek 17: Vytvoření rýhy.....	29
Obrázek 18: Vyznačení dírek a jejich propíchní šídlem.....	29
Obrázek 19: Ruční šití.....	30
Obrázek 20: Šití na průmyslovém stroji	31
Obrázek 21: Vytenčení hran na šerfci	32
Obrázek 22: Opracování hran hranořížkem	33
Obrázek 23: Ukázka pracovních strojů.....	36

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 24: Ukázka výrobků pana D'Agnota	38
Obrázek 25: Řezačka pásů kůže	39
Obrázek 26: Ševcovský koník.....	40
Obrázek 27: Přístřešek	47
Obrázek 28: Tesařské spoje.....	47
Obrázek 29: Tesařské spoje.....	48
Obrázek 30: Tesařské spoje.....	48
Obrázek 31: Truhlárna na Statku Bernard.....	52
Obrázek 32: Ukázka tvorby, plakát s výrobky, které lze vyrábět při řemeslném kurzu.....	53
Obrázek 33: Ukázka tvorby pana Duba	54
Obrázek 34: Ukázka tvorby pana Duba	55
Obrázek 35: Ukázka tvorby pana Duba	57
Obrázek 36: Ukázka tvorby pana Vacheta (schodiště).....	58
Obrázek 37: Dveře se skleněnou výplní	59
Obrázek 38: Židle a stůl vyráběné tradiční metodou.....	60
Obrázek 39: Ukázka tvorby pana Vacheta (autobusová zastávka)	61
Obrázek 40: Chameleon (kombinace kámen- železo).....	66
Obrázek 41: Ukázka z tvorby Ivo Rudolfa.....	66
Obrázek 42: Ukázka z tvorby Ivo Rudolfa.....	67
Obrázek 43: Kovadliny	68
Obrázek 44: Signatura kováře pana Rudolfa (R uprostřed výrobku)	69
Obrázek 45: Kovářská výheň a nástroje na zpracování železa	70
Obrázek 46: Kovářská výheň	71
Obrázek 47: Ukázka tvorby	72

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747

Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

Obrázek 48: Forma v bucharu	73
Obrázek 49: Kovadlina	73
Obrázek 50: Kladiva a kovářovo moto	74
Obrázek 51: Buchar.....	75
Obrázek 52: Kování trámů.....	77
Obrázek 53: Ukázka tvorby pana Částky	77
Obrázek 54: Vlevo buchar, vpravo kovadlina	79
Obrázek 55: Ukázka výrobků pana Částky	80
Obrázek 56: Ukázka tvorby (lampa).....	81
Obrázek 57: Ukázka tvorby pana Částky	81
Obrázek 58: Betlém	86
Obrázek 59: Stromečky z hoblin	87
Obrázek 60: Svícen z jednoho kusu dřeva.....	87
Obrázek 61: Řezbářské nástroje	88
Obrázek 62: Sochy ptáků.....	92
Obrázek 63: Vyřezávaná postava v životní velikosti	93
Obrázek 64: Betlém	94

Seznam použité literatury

- Benda, Klement a kol. 1999. *Od Velké Moravy po dobu gotickou: D jiny um leckého emesla a ufitného um ní v eských zemích*. Praha: Lidové noviny, ISBN 80-7203-245-3, 80-7106-358-4
- Dirlam M. 2013. *Stavební truhlá ství- Tradice z pohledu dne-ka*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-4721-7

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.

- Frolec, Ivo. 2003. *Ková ství*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 80-247-0611-3
- Josten, Elmar a kol. 2010. *D evo a jeho obráb ní*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-2961-9
- Kysilka, Karel a kol. 2006. *Podková ství*. Praha: Grada Publishing, a.s, ISBN 80-247-1592-9
- MAS Sokolovsko, o.p.s. 2010 (íslo 2). *láněk š Zaniklé domácí výroby v Kru-ných horách ó 2.*, Stanislav Bucharovi , asopis: Sokolovsko. Sokolov
- Pe-ka, Jan. 2013. *Rekonstrukce roubených staveb*. Praha: Grada publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3239-8
- Révay, Pavel, Vondru-ka Tým. 2010. *Um lecké ková ství. 2. p epracované vydání*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3273-2
- Sulzenbacherová, Gudrun. 2003. *Zapomenutá emesla a řivot na venkov* . Praha: Slovart, ISBN 80-7209-453-x
- Vina , Jan a kol. 2010. *Historické krovy: typologie, pr zkum a opravy*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-3038-7
- Vlasák, Vladimír, Vlasáková Eva. 2002. *D jiny m sta Kyn-perku nad Oh í*. Praha: Maroli, ISBN 80-86453-11-1
- Wöhrlin, Traugott. 2008. *Nábytkové slohy od antiky po sou asnost*. Praha: Grada Publishing, a.s., ISBN 978-80-247-2034-0
- Miná , Marek. *ezbá ství*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0743-8. (str. 40 -67)
- Zábranský, Milan, Roda, Jan. *Putování za betlémy eské republiky*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5063-7
- Hánová, Ji ina, Valenta, Franti-ek. *Betlémy*. Praha: LIKA KLUB, 2002. ISBN 80-86069-21-4. (str. 49-52)
- MAS Sokolovsko, o.p.s. 2010 (íslo 2). asopis: Sokolovsko. Sokolov
- Pro-ková, Iva, K ivánková Ivana. *Výrobky z k fle. Výtvarné ru ní zpracování*. 1994. Nakladatelství PALI KOVÁNÍ
- Olga Floriánová.. *K fle-zpracování a výrobky*. 2005. Grada Publishing, a.s. ISBN 80-247-1091-9

Europäische Union. Europäischer
Fonds für regionale Entwicklung.
Evropská unie. Evropský fond pro
regionální rozvoj.

Ahoj sousede. Hallo Nachbar.
Interreg V A / 2014-2020

Internetové zdroje

<http://www.kovari.org/>

<http://www.muzeum-remesel-merklin.cz/>

<http://www.stredniskolaoselce.cz/>

<http://www.stredniskoly.cz/>

<http://www.tesarskahut.cz/>

<http://www.truhlarstvi-postaru.cz/>

<http://truhlarstvi-vachek.webnode.cz/>

Lidové umění Krušných hor. Krušnohoří bez hranic [online]. Dostupné z: <http://krusnohori-bez-hranic.cz/lidove-umeni-krusnych-hor>

KOMÁREK, Josef, ZÁBRANSKÝ, Milan. Lidské vztahy člověka a přírody? Vypovídají o nich betlémy. Betlémy [online]. [cit. 11.08.2016]. Dostupné z: http://www.betlemy.cz/betlemar003.htm#Historické_vztahy_člověka_a_přírody___Vypovídají_o_nich_betlémy

Krušnohorská paličkovaná krajka - L. Zubáčová, Krušnohorský luft 12/2012, 1-2/2013 [online]. Dostupné z: <http://kvmuz.cz/public/data/upload/krusnohorska-krajka-l-zubacova-krsnohorsky-luft.pdf>

Čemesla na západních rukavičkách [online]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/plzen/publicistika/_zprava/1069133

Exkluzivní rukavice z Abertam, Muzeum Karlovy Vary [online]. Dostupné z: <http://kvmuz.cz/typ/exponat-mesice/exkluzivni-rukavice-z-abertam>

Historie architektury: Chebské hrázdlenky [online]. Dostupné z: <http://www.dumazahrada.cz/stavba-rekonstrukce/architektura/22341-chebske-hrazdenky/>

Chebský dum [online]. Dostupné z: <http://www.etnofolk.eu/cs/article/chebsky-dum>

1. Tesarské symposium [online]. Dostupné z: <http://www.tesarskahut.cz/userfiles/files/1-tesarske-symposium.pdf>

Reference/Tesarské symposium [online]. Dostupné z: <http://www.tesarskahut.cz/fotogalerie-workshopy/tesarske-symposium-ii/>

Projekt „Tradiční řemesla v regionu Euregio Egrensis“, Číslo projektu: 100247747
Projekt je financován z prostředků Evropské Unie.